

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

2022

Petra Kovářová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

**Komparace uměleckých literárních děl na
shakespearovský motiv**

Bakalářská práce

Autor: Petra Kovářová
Studijní program: B7310 Filologie
Studijní obor: Jazyková a literární kultura
Vedoucí práce: Mgr. Jiří Jelínek, Ph.D.

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor: Petra Kovářová
Studium: P19K0216
Studijní program: B7310 Filologie
Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Název bakalářské práce: Komparace uměleckých literárních děl nashakespearovský motiv

Název bakalářské práce AJ: Comparison of literary works to a Shakespearean theme

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá komparací a charakteristikou vybraných uměleckých literárních děl pracujících s odkazem příběhu veronských milenců a významných svou pozicí v seznamech doporučené literatury na základních a středních školách. Díla jsou specifická svým motivem prokleté lásky mezi dvěma mladými lidmi, která je vždy vnějším zásahem zničena a končí smrtí obou či jednoho z nich. Práce se bude zabývat možnostmi, které skýtá propojení s dalšími dílčími motivy a aspekty: válečným prostředím, otázkou rodového původu či rasové příslušnosti daných milenců a podobně. Projektovým výstupem bude propagace tohoto motivu, založeném na světovém dramatu Williama Shakespeara Romeo a Julie, mezi studenty na základní škole v podobě přednášky a poskytnutí materiálů k budoucímu studiu.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Jelínek, Ph.D.

Oponent: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 12.11. 2020

Datum odevzdání závěrečné práce: 21.4. 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Poděkování

Tímto bych chtěla vyjádřit své poděkování vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jiřímu Jelínkovi, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Anotace

KOVÁŘOVÁ, Petra. *Komparace uměleckých literárních děl na shakespearovský motiv*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 54 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá komparací a charakteristikou vybraných uměleckých literárních děl pracujících s odkazem příběhu veronských milenců a významných svou pozicí v seznamech doporučené literatury na základních a středních školách. Díla jsou specifická svým motivem prokleté lásky mezi dvěma mladými lidmi, která je vždy vnějším zásahem zničena a končí smrtí obou či jednoho z nich. Práce se bude zabývat možnostmi, které skýtá propojení s dalšími dílčími motivy a aspekty: válečným prostředím, otázkou rodového původu či rasové příslušnosti daných milenců a podobně. Projektovým výstupem bude propagace tohoto motivu, založeném na světovém dramatu Williama Shakespeara *Romeo a Julie*, mezi studenty na základní škole v podobě přednášky a poskytnutí materiálů k budoucímu studiu.

Klíčová slova: William Shakespeare, prokletá láska, smrt, válečná období, rodový původ, komparace

Annotation

KOVÁŘOVÁ, Petra. *Comparison of literary works to a Shakespearean theme*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2022. 54 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor's thesis deals with the characteristics and comparison of selected works of fiction that work with the topic of Verona's lovers; furthermore it analyses their position in the lists of recommended literature in primary and secondary schools. The works are specific in their motive of cursed love between two young people, always destroyed by external intervention and ending in the death of both or one of them. The thesis aims to explore the possibilities offered by the connection to other partial motives and aspects: the war environment, the issue of gender or ethnic origin of the given lovers et cetera. The project's output is the promotion of this motif, usually associated with the drama *Romeo and Juliet* by William Shakespeare, among pupils and students in a primary school in the form of a lecture and the provision of materials for future study.

Keywords: William Shakespeare, cursed love, death, war period, ancestral origin, comparison

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 4/2009 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Datum: Podpis studenta:

Obsah

ÚVOD	9
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 WILLIAM SHAKESPEARE A GENEZE DÍLA	10
1.1.1 <i>Alžbětinská Anglie</i>	11
1.1.2 <i>Tragédie coby forma dramatu</i>	12
1.1.3 <i>Romeo a Julie</i>	13
1.2 SHAKESPEAROVSKÝ MOTIV ANEB OSUDOVÁ LÁSKA V EVROPSKÉ KULTUŘE	14
1.3 ROMAIN ROLLAND A GENEZE DÍLA.....	17
1.3.1 <i>Petr a Lucie</i>	18
1.4 JAN OTČENÁŠEK A GENEZE DÍLA	19
1.4.1 <i>Romeo, Julie a tma</i>	20
1.5 FRANTIŠEK HRUBÍN A GENEZE DÍLA	21
1.5.1 <i>Romance pro křídlovku</i>	22
2 KOMPARACE A ANALÝZA	24
2.1 PRVOTNÍ SHLEDÁNÍ.....	25
2.2 PROCES SBLÍŽENÍ	26
2.3 MOTIV EROTIKY.....	28
2.4 VEDLEJŠÍ POSTAVY.....	29
2.5 SMRT MILENCŮ	31
3 PROJEKTOVÁ ČÁST	33
3.1 PŘEDNÁŠKOVÉ MATERIÁLY PRO STUDENTY.....	33
3.1.1 <i>Pracovní list se základními údaji</i>	33
3.1.2 <i>Pomocná tabulka k analýze</i>	34
3.1.3 <i>Pracovní list „Romeo a Julie“</i>	35
3.1.4 <i>Pracovní list „Petr a Lucie“</i>	36
3.1.5 <i>Pracovní list „Romeo, Julie a tma“</i>	37
3.1.6 <i>Pracovní list „Romance pro křídlovku“</i>	38
3.2 FOTODOKUMENTACE Z PŘEDNÁŠKY A JEJÍ PRŮBĚH.....	39
3.3 CELKOVÉ VYHODNOCENÍ PŘEDNÁŠKY	41
3.4 DOPADY NA BUDOUCÍ ČETBU VE ŠKOLSTVÍ	42
3.4.1 <i>Kánon literárních děl k ústní maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury</i>	46
ZÁVĚR.....	50
BIBLIOGRAFIE	51
PRIMÁRNÍ LITERATURA	51
CITOVANÁ LITERATURA	53
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	54
PŘÍLOHY.....	54

Úvod

Ve své bakalářské práci se budu zabývat vlastní komparací světového dramatu významného autora Williama Shakespeara *Romeo a Julie* (1595), v anglickém originále *Romeo and Juliet*, s vybranými uměleckými díly, která disponují totožnými aspekty a motivy charakteristickými takzvaným shakespearovským motivem. Jedná se o díla specifická svým námětem prokleté lásky mezi dvěma mladými lidmi, která je zevním zásahem nelítostně narušena a téměř vždy končí smrtí jednoho z nich. Takto bychom mohli chápat shakespearovský motiv, jenž je typický pro svou milostnou tragičnost a značnou bezmoc, která je s ním spojena.

Tento neblahý osud veronských milenců posloužil jako inspirace mnoha autorům, kteří do svých děl vyobrazili své nevyhovující dobové podmínky a aktuální historický kontext. Mým hlavním cílem bude analyzovat nejpopulárnější texty tohoto typu, vyskytující se v kanonu povinné četby každého studenta. Zaměříme se na dílo francouzského spisovatele, nositele Nobelovy ceny za literaturu, Romaina Rollanda *Petr a Lucie* (1920), ve francouzském originále *Pierre et Luce*, jež nás přivádí k utrpení a krutosti první světové války. Následně se budeme zabývat prostředím okupace Československa za druhé světové války, kde podrobné vykreslení období heydrichiády přináší v československé novele *Romeo, Julie a tma* (1958) autor Jan Otčenášek. V poslední řadě věnujeme pozornost poemě *Romance pro křídlovku* (1961), již publikoval autor František Hrubín, kde jakožto básník zobrazuje své první milostné vzplanutí, osudovou lásku a nevyzpytatelnost smrti.

Konkrétním přínosem této bakalářské práce bude výstup propagující tento shakespearovský motiv mezi studenty na základní škole v Benátkách nad Jizerou na Husově náměstí 55 v podobě přednášky, která má za svůj cíl obohatit studenty o nové znalosti v tomto okruhu, poskytnout jim vytvořené vzdělávací materiály a pracovní listy hodící se k přípravě na přijímací zkoušky či budoucí maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury. Nedílnou součástí bude vytvořena prezentace, jež bude soustavně k dispozici, aby měli studenti možnost připravit si případné dotazy k eventuální vzájemné diskuzi.

Než přejdu k samotné vlastní komparaci zvláště zaměřenou na stránku motivickou, či vůbec kompozici publikací, ráda bych se pozastavila nad dobovými a historickými kontexty již zmíněných děl, především ve formě představení autorů a jejich typické tvorby.

1 Teoretická část

1.1 William Shakespeare a geneze díla

Neurozený venkovan bez vyššího vzdělání, anglický dramatik, básník a herec žil mezi lety 1554 až 1616. V roce 1592 odchází do Londýna a působí jako herec, spoluvlastník divadelní společnosti a dramatik. Příčinou pozdního foliového vydání „*Komedií, historií a tragédií pana Williama Shakespeara*“ se autor souborného vydání svých her ani nedožil. Fungoval uprostřed aristokratické společnosti, byl přítelem mnoha velmožů, dvorním básníkem a hlásal hluboké pohrdání nad politickými nároky lidových tříd. Již za svého života se stal Shakespeare natolik populární, že mnozí autoři uveřejňovali své básně a hry pod jeho proslulým jménem. Nakonec se stává dramatikem nejen anglické, ale i světové literatury.^{1 2}

V prvním období jeho tvorby, které je stále ještě plně v podobě renesančního ducha, vznikají primárně veselohry, tak i historické hry jako například *Titus Andronicus* (1594) dále *Julius Caesar* (1599) nebo nejstarší tři dochovaná díla *Jindřicha IV.* Shakespeare čerpal náměty především z anglických dějin a v neposlední řadě z her starověkých dějin. Na sklonku tohoto období vzniká i proslulá romantická tragédie milenecké dvojice z Verony *Romeo a Julie* (1595), kterou v následující kapitole rozebereme podrobněji.

Ve většině Shakespearovských komedií vystupují do popředí ženy, hrdinky, jež svou energičností, mnohdy až zdravou dravostí a svým optimismem vytvářejí protipól k ženám ze středověké literatury, tedy k ženám „světicím“. Zde se tedy setkáváme s výraznými motivy renesančního období, které se odkazuje zpět k antice. Přelomem roku 1600 dochází v jeho tvorbě ke zcela rapidnímu obratu. Optimismus, klasický pro renesanční tvorbu, pomalu vyprchává a do her proniká odraz životního zklamání a pesimismus. Právě z tohoto období pocházejí nejslavnější tragédie jako *Hamlet* (1604); drama o jutském princí.

Ve stejném roce nastupuje do popředí proslulý žárlivec *Othello* (1604), *Macbeth* (1606), ve kterém se shledáváme s generálem krále Duncana, později skotským králem. Vzniká *Král Lear* (1606), který pojednává o velice milovaném keltském králi, vzdávajícímu se z příčiny stáří své vlády.

¹ ROLLAND, Romain. *Věčný Shakespeare*. Praha: Symposion, 1947. s. 59

² FISCHER, O. Jan. *Světová literatura 1*. Praha: Univerzita Karlova: SPN, 1985. s. 153.

O rok později dokončil tragédii *Antonius a Kleopatra* (1607), jež psal mezi lety 1603 až 1607. Teprve na sklonku života ustupuje pesimistické souznění her jistému smířlivému vyrovnání, kupříkladu ve hrách *Zimní pohádka* (1623) či *Bouře* (1611).

Hrdinové Shakespearovských děl natolik srostli se svými povahovými rysy, že pronikli i do frazeologie. Když se dnes vysloví slovo „žárlivost“, automaticky se každému podvědomě vybaví chorobně žárlivý *Othello*. Maur ve službách Benátského státu, starý již čtyři sta let, je stále považován za renesanční klenot reprezentující tuto vlastnost.

Po dvaceti letech žití v Londýně se vrací zpět do Stratfordu nad Avonou, kde jako dvaapadesátiletý zemřel roku 1616.

1.1.1 Alžbětinská Anglie

Anglická renesanční a humanistická literatura je bezesporu pestrá, ze všech literárních druhů dosáhlo největšího rozkvětu právě drama. A to natolik, že se díky královně Alžbětě I. vžil literárně historický pojem „*alžbětinské drama*“.

Pod tímto pojmem dnes rozumíme vrcholné období anglického divadla v období od poslední čtvrtiny šestnáctého století po začátek století následujícího. Jedná se o nejbouřlivější a nejrozporuplnější období anglických kulturních dějin. V této době se v Anglii vyvíjí proces nabývající formu otevřeného politického boje a kulminuje anglickou buržoazní revolucí. Stále rostoucí napětí mezi feudální strukturou tudorovské monarchie a novými, kapitalistickými způsoby výroby vyústilo v období takzvané akumulace. Vnitru feudální monarchie se v průběhu panování královny Alžběty I. rodila nová, buržoazní společenská třída získávající ekonomickou nadvládu a aspirovala o politickou moc. Tento nástup ekonomicky pokrokovější společenské třídy s sebou přinesl novou morálku vyznačující se dravým prospěchářstvím a netaktním altruismem. To se později odrazilo v Shakespearově umělecké tvorbě.³

³ Tamtéž, s.152.

1.1.2 Tragédie coby forma dramatu

Nutno podotknout, že William Shakespeare vnáší do svých tragédií dva světy. Starý a feudální svět odsouzený k zániku, v němž jsou zobrazeny stále platné zákony rytířské počestnosti a mravnosti. Zatímco svět nový znázorňuje racionalistické, zcela necitelné kariéristy a rafinované vypočítavce. Na jejich rozhraní staví své tragické hrdiny, kteří při této kruté srážce vždy skonají.⁴

Mnoho londýnských spisovatelů Shakespearovy doby psalo dramata na stejná či podobná témata. V této době nebyla prioritou originalita, nýbrž snaha o vyjádření toho, co je obecně žádáno. Shakespeare užíval především schopností pozorovat a vyvíjet svou představivost, která zapříčinila složitost postav, jiní většinou tvořili na základě svých niterných pocitů ve formě deníků či lyrické poezie.

Shakespeare si většinou hry půjčoval, přebíral či takzvaně „kradl“ a nevymýšlel si děje sám. Shakespearovská díla disponují rytmickým impulsem, jsou psána částečně ve verších, částečně i v próze, kde užíval mnoha pro něj typických oxymór (hořící voda). Autorova díla jsou výjimečná díky své virtuozitě a svátečnosti řeči, hry jsou geograficky vykloubené a kulturní hodnota děl vzniká dle diváků, jelikož jsme jejich spoluvůrci, jak už zmínil profesor Hilský.

„Vzájemně sdílený sonet Romea a Julie má význam zjevení či milostné epifanie. Romeo a Julie spolu vstupují do sonetu jako do svatyně a přehrají na jevišti shakespearovskou liturgii lásky.“ takto se k milostné tragédii vyjadřuje v doslovu knihy shakespearolog profesor PhDr. Martin Hilský, CSc., dr. h. c., MBE, jenž roku 2015 obdržel hlavní Národní cenu projektu *Česká hlava* za překlad kompletního díla Williama Shakespeara do českého jazyka.⁵

⁴ Tamtéž, s. 154

⁵ SHAKESPEARE, William. *Romeo a Julie, doslov Martin Hilský*. Brno: ATLANTIS, 2015. s. 149.

1.1.3 Romeo a Julie

Dále se přesunu k analýze této pětiaktové milostné tragédie, jež je považována za jednu z nejúspěšnějších básnickových her. Tato Shakespearova hra s poetickou náplní, překypující velkolepými rýmovanými verši byla uvedena roku 1595. Prostředí italské Verony je známo pro svou prvotní lásku a vášeň, zatímco dva tamější zneprátené rody s nevyhnutelnými spory, malichernými a politickými konflikty náhle vše obrací v tragično. Tyto pasáže byly považovány na alžbětinských jevištích za dosud neslýchané.^{6 7}

Důležité je také poukázat na fakt, že v díle vše probíhá v kontextu velké nenávisti, čímž vzniká děsivá síla příběhu, avšak hlavní důvod nenávisti „na život a na smrt“ mezi rody Kapuletů a Monteků zde zobrazen vlastně není, dokonce je nenávist tak intenzivní a mocná, že způsobí nemálo krveprolití. Dopad na rodiče obou zmíněných mladých lidí je samozřejmě zdrcující. Rozhodnou se vzájemně usmířit a dohodnou se, že nechají vytvořit zlatou sochu Romea a Julie. Avšak je nutné podotknout, že se jedná o příliš malou cenu za to, že oba mladí lidé zaplatili svým vlastním životem.

Na dílo navazují četné alternativní verze či parodie. Jednou z mnoha inscenací tohoto slavného díla je komedie židovského dramatika a humoristy Ephraima Kishona „*Byl to skřivan aneb Romeo a Julie po třiceti letech manželství*“, kde autor podvrací nejzákladnější východisko světové tragédie. Vypůjčil si hlavní postavy, nechal je přežít svou smrt v hrobce a žít běžným životem dalších třicet let. Romeo a Julie ve společném manželství přestávají být romantickými hrdiny. Zásadní otázkou je, zda by bylo příhodnější tenkrát zemřít a stát se tak symbolem tragické, však nenaplněné lásky?

⁶ HODEK, Břetislav. *Shakespeare a moderní divadlo*. Praha: Orbis, 1964. s. 195.

⁷ ALBRECHT, Jaroslav. *Přehledné dějiny anglické literatury*. Třebechovice pod Orebem: Nakladatelství Antonín Dědourek, 1947. s. 42.

1.2 Shakespearovský motiv aneb osudová láska v evropské kultuře

Psycholog Robert Sternberg popisuje dle takzvané *Klasické teorie rozhodování* dva modely; ekonomického muže a ženu. Tento model dle autora předpokládá, že lidé kteří se rozhodují, musejí být plně informováni o veškerých alternativních rozhodnutích a jejich důsledcích. Dále je nezbytná nesmírná citlivost vůči jemné odlišnosti mezi těmito alternativami. V neposlední řadě je třeba, aby při své volbě uvažovali plně racionálně. Sternberg dále tvrdí, že „Podle teorie subjektivního očekávaného užitku je cílem lidského jednání dosáhnout potěšení a vyhnout se bolesti. Pokud se budou lidé při rozhodování řídit touto teorií, budou maximalizovat potěšení a minimalizovat bolest.“⁸

Shakespearovský motiv disponuje absolutním kontrastem výše zmíněného tvrzení. Pozice rozhodování je v dílech milníkem ovlivňujícím veškeré důležité úsudky hlavních postav. Jsou zcela zaslepeni svou vzájemnou láskou, která zamlžuje racionální uvažování nad svými činy. Což je možné demonstrovat na dvorském eposu Tristan a Isolda, čerpající už ze staré keltské pověsti, kde jejich láska prochází množstvím osudových rozhodnutí. Milenecká láska působí mimo jejich vůli, ovládá city, kterým nelze vzdorovat, i kdyby si to milenci sebevíc přáli. Tristanův a Isoldin boj odporující konvencím se stal trvalou inspirací autorům. Příběh Tristana a Isoldy dokládá, že erotický a emoční vztah byl zakořeněn v západoevropské kultuře již ve středověku a ve srovnání s asijskými státy šlo o charakteristický prvek jednoho z našich druhů vyprávění. Co se týče zemí Blízkého východu, lze citovat D. de Rougemonta takto „*Mojžiš je pre arabských mystikov symbolom najväčšieho Milenca, ved' vyslovil túžbu vidieť Boha na hore Sinaj, čím vyslovil túžbu po vlastnej smrti.*“⁹ Prvky přirozenosti, citovosti a toužebné lásky byly velmi oblíbené i v období romantismu. Motiv lásky „silné jako smrt“ mezi rytířem Tristanem a rusovlasou princeznou Isoldou je vskutku obdobný jako pozdější Shakespearova milostná tragédie. „*Na prahu smrti Tristan volal svou pravou Isoldu. Spolu zemřeli, spolu byli pochováni. A všechny ty tragické nesnáze způsobil nápoj lásky, cosi mimo ně, mimo jejich vůli. Milujeme-li, jsme někdy jako bez vlastní vůle, ovládá nás cosi jiného mimo nás.*“ tak ve své knize *Příběhy lásky v dějinách* popisuje dílo z 12. století Pavel Pay.^{10 11}

⁸ STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002. s. 427.

⁹ ROUGEMONT, Denis de. *Západ a láska*. Bratislava: Kalligram, 2001. s. 85.

¹⁰ PAY, Pavel. *Příběhy lásky v dějinách*. Praha: Petrklíč, 1996. s. 42.

¹¹ PEŠEK, Antonín. *Tristan a Isolda: úvahy o jednom kulturním námětu*, Praha: Professional Publishing, 2015.

„Titulní hrdinové prastaré lidové pověsti o lásce silnější než čest, život i smrt. Její počátky sahají do severního Skotska a k anonymním keltským pěvcům. Odtud se pověst dostala do severofrancouzské Bretaně a ve Francii se dočkala několikerého zpracování. Nejstarší dochované verze jsou dva fragmenty skladeb anglonormanských básníků z poslední čtvrtiny 12. století Thomase a Béroura. Podle Thomase zpracoval kolem r. 1200 svůj epos o Tristanovi a Izoldě německý básník Gottfried von Strassburg jako oslavu světské lásky „ušlechtilých srdcí“. Jeho dílo dokončil v letech 1285–90 německý básník žijící v Čechách Heinrich von Freiberg, jinak též autor básně Rytířská jízda Jana z Michalovic o níž se zmiňuje i Dalimilova kronika. Na základě všech těchto textů a s přihlédnutím k četným pozdějším adaptacím této nesmírně oblíbené středověké lásky (známé ve středověku i u nás ve veršované epické podobě o 9000 verších s názvem Trístram a Izalda) rekonstruoval příběh r. 1900 francouzský filolog a literární historik Joseph Bédier v prozaickém Románu o Tristanovi a Izoldě.“¹²

Jak název napovídá, shakespearovský motiv vnesl William Shakespeare do svého díla *Romeo a Julie*. Tito dva mladí veronští milenci jsou nejslavnějším mileneckým párem evropské kultury. Tento motiv byl později vnesen do díla Romaina Rollanda, Jana Otčenáška či Františka Hrubína. Ve všech dílech těchto autorů motiv poukazuje na lásku dvou mladých lidí, která je jakýmsi vnějším zásahem překažena a zruinována smrtí jednoho, či obou z nich. Ať už se tedy jedná o nepříznivý historický kontext zapříčiňující neshody mezi státy, světové války, rodový původ či nevyhovující rasová příslušnost, jejich láska nemá žádné šance. Téma lásky se projevuje ve formě vášnivé síly, kterou nelze ignorovat ani nad ní mít kontrolu. Romeo se zamiluje do Julie hned na první pohled, a tím se jeho všechny ostatní starosti, včetně vlastní bezpečnosti a vlastního života, okamžitě stávají zapomenuty. Juliina láska je nezastavitelná a neopatrná stejně tak. Láska se stává extrémně silnou až nebezpečnou, že náhle začíná fungovat jako jakýsi druh magie, která způsobí lehkomyšlnost nad vším ostatním.

Láska v *Romeovi a Julii* je významným spouštěčem v četných případech násilného jednání. Jakkoliv láska oba milence pohltí, zároveň tak podněcuje destruktivní vášně, která vyvolává neshody a násilné souboje. Jméno málokteré dvojice se stalo lak nesmrtelné a všeobecně známé. Po několik staletí byl příběh veronských milenců nejznámějším symbolem tragické lásky.¹³

¹² KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros, 2008. s. 496.

¹³ PAY, Pavel. *Příběhy lásky v dějinách*. Praha: Petrklíč, 1996. s. 55, 65.

V novele *Petr a Lucie* bychom především shledali vývoj nesmiřitelného konfliktu krásných lidských vlastností, ztělesněných hlavním hrdinou, s nepřátelským okolním světem. Opět láska dvou mladých lidí, jimž svět, rozvrácený válkou, pomalu ale jistě připravuje zároveň neštěstí a smrt. Děj novely se odehrává v historicky přesně určeném časovém rozmezí – od středy 30. ledna do Velkého pátku roku 1918 a je situován do prostředí Paříže v posledním roce první světové války. V závěru knihy se blíží tragické rozuzlení do poklidné harmonické atmosféry jarního dne s tichým nábřežím, s houfem holubů a s chrámem, kde Petr a Lucie měli být oddáni. Jejich vysněný společný život je vystřídán hrůznou absurditou smrti, která také „přišla shora z nebes“. S láskyplným objetím, které milencům přinášelo malou naději, však nelze čelit smrti, která musela nastat.

V rámci díla *Romeo, Julie a tma* se hlavní hrdina svým činem osvobozuje, i když na sebe bere mohutné břemeno, jehož skutečnou tíží si ani nedovede sám představit. Těžké je už jen to, že musí své tajemství nést úplně sám, jelikož svým úzkostlivým rodičům se nemůže s ničím svěřit. Období stanného práva po atentátu na Heydricha posouvá jeho počín do situace smrtelného nebezpečí už pro jeho celou rodinu. Ale to už je k Ester vázán silou první mladé lásky. Jeho činy nejsou jen bezmyšlenkovitá jednání rodící se z ještě neuvědomělé lásky, to je už forma Pavlovy vzpoury proti tamní prozatímnosti a spoutanosti dobou; tedy okupační „tmou“.

Co se týče díla *Romance pro křídlovku*, zde je láska štěpena na dvě polohy. Jedna poukazuje na fyzickou smyslnost v podobě postavy Tonky, druhá na kouzlem omamnou lásku k postavě Teriny. Smrt má též dva protipóly – zprvu vyobrazena dovršením konce života úmrtím dědečka a nakonec předčasně úmrtí jeho mladé milované dívky, o kterém se hrdina dozvídá až náhodně po mnoha letech od Viktora. Láska a smrt se zde vzájemně mnohokrát protínají, a proto je v díle lidský život vykreslen jako něco radostného a vzrušujícího s velkou tíhou sahající až nad síly člověka.¹⁴

¹⁴ LEHÁR, Jan; HOLÝ Jiří a kol. *Česká literatura od počátku k dnešku*, Praha: nakladatelství Lidové noviny, 1998. s. 785–787.

1.3 Romain Rolland a geneze díla

V burgundském městě Clamecy se 29. ledna roku 1866 narodil v buržoazní rodině Romain Rolland, přezdívaný jako „zasněžený velikán“ či „věčný hledač pravdy“. Po matce zdědil mravní vážnost a hudební nadání. Studentská kolej v Clamecy nese dnes jeho jméno, jelikož ji sám navštěvoval. Rolland studoval na lyceu svatého Ludvíka, později na lyceu Ludvíka Velikého. První dojmy z Paříže líčil jako skličující. Později se stal profesorem historie a dějin hudby na Sorbonně. Od útlého mládí trpěl na sklony k plicní chorobě, přebýval proto často ve švýcarských Alpách. Nositel Nobelovy ceny si roku 1888 si zapsal „*Od roku 1875 země žije v očekávání války. Od roku 1888 válka je jistá, hrozí vypuknout každým okamžikem.*“

Rolland byl autorem, jenž svým dílem a vlivem dodnes zasahuje do celé francouzské i evropské kulturní atmosféry první poloviny dvacátého století. Zabýval se zkoumáním příčin i následků dobových krizí a ve svých textech se pokoušel zachytit následný dopad na lidské životy. Bouřil se proti masovému vraždění, které zobrazuje právě ve své citlivé a křehké novele.

Spisovatel založil francouzský literární měsíčník *Europe*, jehož publikování bylo během druhé světové války přerušeno. Časopis byl zaměřen na literaturu socialistických zemí, vydával i zvláštní čísla kupříkladu o literatuře Německé demokratické republiky. Po vítězství Německa nad Francií, zaznamenal Rolland první nenávist a ztrátu bývalých životních jistot. Byl člověkem extrémů a protikladů. Svůj život probojoval sám se sebou samým. Jeho velikost tkvěla v jeho neustálém překonávání sama sebe. Člověk považovaný za jednoho z nejspontánnějších písíciích autorů své vlasti. Nepatřil mezi miniaturisty, ani mezi „pracně tvořící“. Již od první světové války zastával vzájemné porozumění a sympatii na úrovni lidského rodu jako celku. Jak napovídá protiválečné ladění *Petra a Lucie*, Rolland po většinu života odmítal revoluce a zavrhoval francouzský „popisný“ realismus, zastával se primárně realismu tvůrčího a citového.¹⁵

¹⁵ FISCHER, Jan, Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století 2*. Praha: Academia, 1966–79. s. 412–413.

„Jsem už přesvědčen, že budu se Sovětským svazem proti všem jeho nepřátelům. Jsem vaším spojencem. Není třeba dále pochybovat o Romainu Rollandovi.“ Tak píše roku 1931 svému příteli Maximu Gorkému. Francouzský spisovatel zobrazoval ve svých dílech velikost lidské vzdělanosti. Rolland dle O. Fischera směřoval především k inteligentním čtenářům.^{16 17}

Ve Francii byl během války nejprodukovanejším žánrem protiválečný román, jenž reagoval na válku různými způsoby. Zobrazoval situaci na bojištích, kde se snažil čtenářům přiblížit utrpení a bolest vojáků. Vyjadřoval svou nenávist vůči francouzsko-německým konfliktům (*Nad vřavou válečnou*) a válku považoval za největší zločin spáchaný na národech jejich vůdci a zastával názoru, že budoucnost lidstva je něčím vyšším než zájem národů.

1.3.1 Petr a Lucie

Rollandova tragická idyla *Pierre et Luce* z roku 1920 je spojována s jakousi vzpomínkou na místo, kde Clerambault navštívil svou neteř, jež šťastná svým čerstvým mateřstvím opomenula zbytek celého světa kolem ní. Později došla k uvědomění, které ji přivedlo k lehkomyšlnosti vůči všem lidským útrapám, tedy „*lhostejnému úsměvu Přírody*“. Láska mezi Petrem a Lucií je totiž takovým „*úsměvem Přírody, rozpukem věčného jara lidstva, idylou v bouři*“, která je rázem tragickou groteskou; zapříčiněnou absurdností německé zloby. Navzdory absurdnosti tehdy vládnoucího světa se milenci snažili vydobýt vzájemné právo na lásku a společný život. Čím prostší epické prvky autor využívá, tím je dojem intenzivnější.¹⁸

Dva téměř dětští bezstarostní snilkové vytěsňují hřmění děl, pády vzdušných torpéd a bídu. Blažená zamilovanost je vznáší nad pomyslnou propastí, kde nevnímají prostor ani čas. Měli strach, strach tím větší, čím více se blížil den, kdy se měli oddat jeden druhému, strach z obrovské lásky, z čistoty jejich duší, které děsily ohavnosti, krutosti a hanebnosti života. Rolland zde odsouvá svůj sarkasmus a hořkost do pozadí a oslavuje „mladistvý svět.“ Autorova vnitřní čistota zmírňuje jeho bolest a tato bojová báseň tvoří jakousi tichou strofu.¹⁹

¹⁶ HARMACH, Kamil. *Česká osvěta*, Praha, 1933. s. 189.

¹⁷ *Časopis pro moderní filologii*. Praha: Klub moderních filologů, 1955. s. 193.

¹⁸ KOPAL, Josef. *Romain Rolland*. Praha: Jednota československých matematiků a fyziků, 1930. s. 75–76.

¹⁹ ZWEIG, Stefan. *Romain Rolland, člověk a dílo*, Praha: Orbis, 1934. s. 159.

1.4 Jan Otčenášek a geneze díla

Autor, jenž byl charakteristický pro svou jedinečnou a specifickou schopnost uchopit a ztvárnit své literární postavy, přišel na svět v Praze 19. listopadu roku 1924. Vážený laureát státní ceny začínal jako absolvent obchodní akademie, kterou zakončil roku maturitní zkouškou. Za okupace se živil jako dělník v ČKD v Praze, později v čakovické Avii. Znáám jako prozaik, především scénárista a dokumentarista, jenž zaujal roku 2002 pozici šéfredaktora České televize. Pod pseudonymem Petr Zikmund působil jako autor televizních her a seriálů (*Nemocnice na kraji města po dvaceti letech*).

Aktivně se zúčastnil Květnového povstání pražského lidu. Po osvobození nastoupil do Pražských chemických závodů, které byly připojeny ke Spolku pro chemickou výrobu. Za román *Občan Brych* a *Kulhavý Orfeus* byl vyznamenán státními cenami (1956 a 1965) a roku 1966 mu byl propůjčen titul zasloužilého umělce. Zemřel v Praze 24. února 1979.²⁰

Otčenášek se stal spisovatelem zralým a zkušeným, jenž dokázal zobrazit vnitřní rozpor a napětí. Tato schopnost se výrazně odrazila právě v novele *Romeo, Julie a tma*, která je považována za jednu z nejlepších českých próz s tematikou okupační doby. Byl jedním z autorů, kteří v padesátých letech tvořili novou generaci českých prozaiků, a zastával vše nové a „mladé“.²¹ František Buriánek charakterizuje autora takto: „*Vyprávění lidských příběhů – je jeho doména. Zná jich bezpočet už ze své životní zkušenosti. A ještě další si vytváří jeho obrazotvornost, jeho vrozený epický talent. Zdá se, jako by vymýšlení, či přesněji vyprávění lidských příběhů bylo tou jeho nejvlastnější činností. Zdá se, jako by přímo potřeboval vyprávět. Rozhodně pak vypráví se zřejmým potěšením.*“²²

²⁰ RZOUNEK, Vítězslav. *Jan Otčenášek*. Praha: Československý spisovatel, 1985. s. 232.

²¹ CHALOUPKA, Otakar. *Setkání s českými spisovateli*. Praha: Albatros, Klub mladých čtenářů, 1989. s. 183.

²² Tamtéž, s. 183.

1.4.1 Romeo, Julie a tma

Autorem prvně plně soustředěné dílo na milostný vztah, vyzývající proti „tmě“ a protektorátní době, vyzývající k lidské vzájemné soudržnosti zobrazuje citový a myšlenkový vztah mladistvých a zároveň dospělých milenců s tragickým zakončením. Otčenášek v novele ztvrzuje svou autenticitu a pravdivost hlavních hrdinů. Lenka Ščerbaničová nazývá tuto dvojici novodobými shakespearovskými milenci, kteří jsou od sebe oddělováni nenávistí rasovou, tedy záští vyšší a nebezpečnější v porovnání s nenávistí rodovou.²³

Dusná atmosféra tehdejší protektorátní Prahy nezabránila osudovému setkání árijského chlapce a židovky, jejichž společná cesta skýtala zášť vůči protektorátním nařízením, přirozeně čistou lásku a boj proti obklopující „tmě“ a nsvobodě. Citovost Pavla a Ester je často přenášela z krutostí a tyranie doby heydrichiády do fantaskního plánování společné budoucnosti. Ester však obětuje to nejcennější; a to vlastní život. Tím se snaží odvrátit neštěstí od svého milovaného. Zde tedy veškerá optimistická důvěra v lidskost a lásku přináší tragično. Novela je specifická svou vnitřní protikladností a nesourodostí, které signalizují zápas mezi těmito hlavními prvky.

Louis Aragon na základě této novely postavil Otčenáška vedle Kafky a Čapka. Úryvek z předmluvy Aragona k francouzskému vydání *Romeo, Julie a tma* zobrazuje neobyčejnost, která dosáhla až nečekaného úspěchu ve světě. „...*Esteřin a Pavlův...příběh lásky je příběhem našich lásek, protože je to naše temno...*“²⁴ Souvislost vidíme s Shakespearovými veronskými milenci, ale i s Rollandovou novelou *Petr a Lucie*. Pro opravdovost prožitku okupace, psychologickou pronikavost i sevřenost formy je tato novela vrcholem Otčenáškovy tvorby a patří k vrcholům naší poválečné prózy.

²³ Tvorba. *List pro kritiku a umění*. 21. Zář 1961, sv. 26, 38, s. 912A.

²⁴ ARAGON, Louis. *Co napsali o knize Jana Otčenáška Romeo, Julie a tma* In: *Nové knihy*. 1961. č. 37, s. 4. [Úryvek z předmluvy L. Aragona k francouzskému vyd. a ukázka z recenze publikované v sovětském časopise *Literatura i žizn'* (autor neuveden).]

1.4.1.1 „Protektorátní Ester“

Dle slov Petra Věžníka „Jan Otčenášek promítl odvěké téma mileneckého snoubení navzdory nástrahám do Prahy zhaslých světél a děsu z odvetné zvůle okupační vlády. Kdo prožil dusné jaro roku 1942 na Novém Městě, dokonce snad v blízkosti Karlova náměstí, přizná Otčenáškově nevšední umění evokační, s jakým v novele *Romeo a Julie* a *tma* na několik málo stránek vměstnal subjektivní odraz tehdejšího postavení celého národa. Milostný příběh Pavla a Ester není tragický po shakespearovsku místním sporem rodového záští, nýbrž je děsivý už pro samu celkovou, celoevropskou situaci, v níž je lidství ohroženo vítězstvím fašismu. „*Tma*“, symbol času a místa, není a nemůže být v Otčenáškově příběhu jen temným pozadím, vstupuje do děje, prostupuje vztahy, navozuje první setkání právě tak jako si vynucuje nenávratný rozchod. Vše napověděné, co není dáno rozvinout a dožít českému studentu a židovské dívce ani v nejzúženějším prostoru čtyř stěn, uměleckou zkratkou protestuje a varuje.“²⁵

1.5 František Hrubín a geneze díla

Lyricky založený básník a dramatik, narozen 17. října roku 1910, jenž často užíval pseudonymy jako Ivan Hrubín či J. Hrubín, byl znám jako nejvýznamnější autor českého básnictví pro děti 20. století a překladatel především francouzské poezie. V letech 1916–1922 vychodil v Lešanech v Posázaví obecnou školu, po které se s matkou vrátili do Prahy a začal zde se studiem gymnázia, odmaturoval však až po deseti letech. Po maturitě jen krátkou dobu navštěvoval abiturientský kurz, Právnickou fakultu a Filozofickou fakultu UK, avšak studia zde nedokončil. Zaměřoval se na současného člověka toužícího po niterné rovnováze, determinovaností dějinami a běžnou praxí života. Ve svých dílech precizně docílil prolínání tematických, časových a žánrových rovin. Zprvu se vymezoval obyčejným venkovanstvím, později však obohatil svá díla o realitu městské civilizace a začal s tvorbou poezie pro děti; o pohádku veršem i prózou.

²⁵ VĚŽNÍK, Petr. *Křesťanská revue*. Praha: YMCA, 1959. s. 64.

Jeho tvorba citlivě odrážela vliv prostředí, jenž souviselo s okamžiky básnickova života, který strávil nejvíce času v lešanském okolí plném krajinné a duchovní reality.²⁶ Od roku 1928 publikoval Hrubín v mnoha periodikách. Jednalo se především o *Studentský časopis*, *Čin*, *Ranní noviny*, *Lumír*, *Kvart*, *Lidové noviny*, *Svobodné noviny*, *Kritický měsíčník*, *Generace*, *Literární noviny*, *Host do domu*, *Plamen* a další. Redigoval také významné časopisy, kupříkladu *Malého čtenáře* (1940–1941) a *Mateřídoušku* (1945–1948). Tvořil velký počet námětů a scénářů, které se objevily v mnoha filmech. Mezi nejznámější patří filmy *Vynález zkázy* (1958), *Srpnová neděle* (1960), *Zlatá reneta* (1965) a *Romance pro křídlovku* (1966).

V *Romanci* je text složitě vrstven, obsahuje mýtus moderního člověka s křehkostí lásky, která balancuje mezi světem přírody, vesmíru a cizotou světa. Z programového bulletinu divadelní adaptace, která měla premiéru 27. a 28. listopadu roku 1997 ve Stavovském divadle „...vždy jsem měl pocit, že František Hrubín byl zrozen pro jiný čas, než byla doba válek, totalitních systémů, hrůzné krize všech hodnot. Jak se mohl cítit bezpečný tento melický básník v časech podlosti, zrad, úzkosti, tápání, pýchy, arogance a zla. Byl přespříliš křehký a díky své důvěřivé otevřenosti tak snadno zranitelný. Jakékoli nedorozumění nebo dokonce nenávisť lidí, které pokládal za přátele, nebo k nimž se připínal jako k intelektuálně suverénnějším partnerům, proměňoval v úzkost a mučivá tázání...“ tak dle slov Jiřího Brabce.²⁷

1.5.1 Romance pro křídlovku

Šedesátá léta byla pro Hrubína hojným obdobím z hlediska psaní a publikací. Lyricko-epická poema, především intenzivní vzpomínka na první lásku, *Romance pro křídlovku* byla vydána jako erbovní dílo roku 1962. Báseň zachycující nesmrtelnost lásky, vynucující si opravdový smysl dávného autorova iniciačního prožitku. Básník v poezii nešetří svými úvahami a vzpomínkami nad svou mladistvou lásku a s ní i tragický závěr. Bohatě zobrazuje milostný cit, lidský zmar, životní protiklady a jakousi tematiku pozemskou, dokonce až kosmickou. Typické je zde prolínání lásky se s smrtí, jež vykresluje jako břímě, které není schopen člověk sám snadno unést.

²⁶ FORST, Vladimír; OPELÍK, Jiří; MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985. s. 329–331.

²⁷ KOVALČUK, Josef a SKALNÍK, Joska. *František Hrubín, Romance pro křídlovku [programový bulletin divadelní adaptace: premiéra 27. a 28. listopadu 1997 ve Stavovském divadle v Praze]*. Praha: Národní divadlo, 1997. s. 6–9.

V úvodu Hrubín předkládá čtenáři Ovidiův citát „*Velké věci si žádáš, ten dar je nad tvoje síly, Faëthone, tvůj chlapecký věk jej nemůže zmoci. Smrtelný jsi, však není smrtelné, čeho si přeješ.*“ V knižním doslovu Petra A. Bílka se dozvídáme, že Hrubín zamířil k motivu prolínání světa živých a světa mrtvých. Stejně se tak snažil o vyobrazení detailů sugestivních, konkrétních a silně obrazných. Ty dodaly básni emotivní působivost i bez jakéhokoli sdílení vlastního nitra.

V doslovu knihy hovoří Petr A. Bílek takto „*Z různých rozhovorů, které Hrubín v souvislosti s vydáním *Romance pro křídlovku* poskytl, vyplývá, že daný námět zkoušel už předtím zpracovat hned několikrát. Na počátku padesátých let mělo jít o rozsáhlejší báseň s pravidelným čtyřveršovým strofickým členěním, později pak zase o prózu povídkového typu. Mezitím ovšem Hrubín rozšířil repertoár svých žánrů i o podstatnou zkušenost dramatickou. Právě zde si mohl vyzkoušet, že de-subjektivizace hlediska se nemusí dosahovat jen a pouze potlačováním jedinečnosti promlouvajícího „já“, ale také rozložením pohledů na více promluvovalých pásem či postav. A také *Romance pro křídlovku* je pak spíše skladbou o prolínání a proměňování než pokusem o syntézu, jak o ní hovořil dobový recenzní ohlas...*“

„*Skladba je rozdělena do sledu fragmentů, časově přesně určených a lokalizovaných. Graficky výrazná datace, která vždy uvozuje jednotlivě části, zviklá snad i toho nejpohodlnějšího čtenáře, zda je správná cesta k porozumění pokoušet se konstruovat lineární, časově posloupný příběh. Zjistil by, že příběh lásky a smrti není nijak vnějškově oslnivý a že jeho hlubinný význam se zjevuje právě v oněch nárazech různých časových rovin a různých scenerií. Čas, odkud se vše začíná odvíjet, je čas jedné srpnové noci v roce 1930, kdy dvacetiletý student sedí v okně venkovské světnice. Je zajat láskou k Terině, která se zjevila spolu s pouťovými atrakcemi, je přitahován i odpuzován smrtí, konkrétní smrtí svého dědečka, který před několika hodinami zemřel. (...) Lidské bytí je zde spatřeno jako „strašné břímě a smrti současně“, které jako by provázelo v podobě tajemství každý lidský život.*“

2 Komparace a analýza

Nyní již přejdu k samotné vlastní komparaci a analýze titulů specifických svým motivem prokleté lásky. Jako zásadní zde pojmu stránku motivickou, zaměřím se na rozdílné prvky narativů a vyhodnotím autorův přístup k vlastnímu dílu; tedy co staví do popředí a co naopak upozadňuje. V souvislosti s odlišnostmi rozvedu prvotní moment shledání, následný proces zamilování a posléze konečnou fázi milenecké lásky. V průběhu objasním hlavní příčiny mající vliv na jejich společné štěstí, jakým způsobem spolu komunikují navzájem, rozeberu jejich vzájemnou důvěru a veškeré tyto složky doložím na citacích z děl.

Dále se budu zabírat vnějšími aspekty majícími vliv na jejich „vlastní uzavřený svět“, čili provedu rozbor vnějších činitelů, které představují ostatní postavy. Především se jedná o rodiče, sourozence a vrstevníky milenců. Analyzuji jejich stanoviska a postoje k nim, zda jsou ochotni obstát určitá rizika, zapírání a lhaní kvůli lásce jiného, nebo se stávají takzvanými „škodiči“ a prohlubují strach milenců z prozrazení. Velmi důležitým aspektem je tudíž vliv a zásah vnějšího okolí, náhoda a nepochybně všední dění.

Za velmi podstatné také považuji rozebrat přístup k vlastní smrti. Dle mého názoru hraničí vztah k vlastní smrti s obětavostí. Hranice jsou mnohdy těžko zřejmé a čím větší bývá náklonnost, tím smířlivost s vlastní smrtí (za účelem ochrany druhého) stoupá a nahrazuje tak strach z ní. Důvody smrtí jsou v knihách rozepsány autory velmi odlišně, proto bych se ráda zaměřila i na tuto tematickou stránku. Ztvárnění závěru pokládám za klíčové. Plánování společné budoucnosti je nedílnou součástí děl a z mého pohledu se stává jedním z pohánějících motorů a útekem před vlastním strachem; eventuálně představuje jakousi poslední naději.

Nakonec komparaci rozšířím o své vlastní pojetí titulů a jakožto čtenář téměř stejné věkové kategorie mileneckých párů se pokusím ve formě interpretace o shrnutí pro mě osobně nejvýznamnějších složek děl. Zároveň věřím, že můj subjektivní pohled k těmto čtyřem dílům by mohl následně v některých čtenářích probudit vášeň k milostné či tragické tematice.

2.1 Prvotní shledání

Co se týče prvotního zrodu vzájemné náklonnosti, dalo by se říci, že se páry setkávají téměř nahodile. Nikdy ne s jakoukoli suverénní iniciativou jednoho z nich, vyjma díla *Romance pro křídlovku*, kde čtenář s prvotním setkáním Teriny a vypravěče nikterak detailně obeznámen není. Hrubín tak může čtenáři vnuknout pocit, že daný pár zná velmi dobře, téměř až osobně. „Ještě včera, deset dní po velké pouti, stál kolotoč na netvořském náměstí, Terina vybírala peníze, lesklé řetízky spoutávaly závrat, jež se z nich pokaždé na pár minut divoce vysmekla.“ Hned nato nás totiž vypravěč přesouvá přímo k intimnější části jakoby spolu už tvořili dlouholetý pár, který už zažil mnohé. „Zavýskla, opřela se mi koleny o lopatky a má křídla se rozprostřela v její krvi. Dosud se mnou nepromluvila jinak než výsknutím, jako by byla jen živel.“

Setkání Petra a Lucie je popsáno velmi poeticky až snivě. „Vešla mu do srdce dveřmi jeho očí; vešla tam celičká a dveře se za ní zavřely. Všechny venkovní zvuky zmlkly. Ticho. Klid a mír. Byla tam. Nedívala se na něho. Ba ještě ani nevěděla, že Petr je na světě. Ale byla v něm! Držel její němý obraz schoulený v náruči a neodvažoval se ani dýchat, aby ji jeho dech neovanul...“ Tímto básnickým líčením autor umocňuje citovost, křehkost, čistotu a snadnou zranitelnost. Poprvé Petr spatřil Lucii v podzemní dráze mezi chaotickým davem. Náhoda tu sehrála velkou roli, dokonce se jejich cesty zkrížily i napodruhé, aniž by spolu kdy prohodili jediné slovo.

Pavlovo setkání s Ester příliš půvabně neproběhlo. „Ne, na první pohled ho nikterak neokouzila, všiml si dokonce, že má trochu široká ústa a pár pih na nose. Jakýsi nafoukaný a ufnukaný žabec, pomyslel si a zvrátil hlavu nazad. Přestal si jí všímat, přehrával nezájem, ale přesto nedokázal vstát a odejít. Seděli tak dlouho v tíživém mlčení, zdálo se mu, že uplynula celá hodina, než se opět odhodlal. „Mohu vám nějak pomoci?“ „Ne. Nechte mě, prosím vás! Nevšímejte si mě!“ Z Esteřino vyjadřování je cítit jakási plachost, možná až úzkostlivý stav. Nechce mít s Pavlem nic společného a i přesto, že ji samota děsí, je to to jediné, po čem na lavičce v parku zrovna touží. Jen její maličký kufřík, který drží křečovitě u své hrudi, je v tomto momentě jediným vzpomínkou k tomu, co kdy milovala.

Julie se na plese do Romea zamiluje hned na první pohled, i přesto že už ví, o koho se jedná. O takzvaného syna jediného praodpůrce. *„Má láska jediná, ze zapřísáhlé mé zášti jediné tak vzniklá náhle! Tak příliš záhy spatřen, neznán dříve, a příliš pozdě poznán! – Ó ty dive, jenž's lásku ve mně zrodil v okamžiku k tak nenáviděnému protivníku!“* Taktéž Romeo své touhy nedokáže udržet pod kontrolou a vrhá se tak bezhlavě do smrtelné propasti. *„Zdaž mohu jinam, když mé srdce zde? Jdi, šerá země, k svému slunci též!“* Pouze u tohoto díla dochází při prvním setkání k náklonnosti i fyzické, neboť autor nechává milence políbit už při první setkání.

2.2 Proces sblížení

Průběh děje je postaven mírně odlišně. Petr s Lucií mají možnost se vídat vcelku často, mají tak čas poznat každý kousek sebe. Nejsou nikým limitováni a nikdo jim nebere jejich uzavřený svět. Jsou limitováni pouze vysněnou budoucností, jelikož má být Petr odveden na vojnu a nezbyvá jim tak příliš mnoho času. *„Petr byl volán na vojnu se svými vrstevníky, osmnáctiletými chlapci. Za půl roku bude vlast potřebovat jeho těla. Válka se ho dožaduje. Už jen šest měsíců mu popřává. Šest měsíců! Kdyby aspoň bylo možné prožít toho půl roku bezmyšlenkovitě!“* Děj je zasazen do období mezi středou 30. ledna až Velkým pátkem 29. března roku 1918. Měli možnost spolu strávit o mnoho více času, než milenci v ostatních dílech. Mohli žít jen pro sebe a jediný strach, který pocítovali byl právě z neznámé budoucnosti válečné Paříže. *„Nač se dívat tak daleko dopředu? Život po tom jícnu, to bylo jako onen život po smrti, o němž se mluví v kostele. Tam prý se všichni zase shledáme; ale tak docela jisté to není. Jisté je jenom jedno, přítomnost. Naše přítomnost. Do té vrhněme bez jakékoli vypočítavosti celý svůj úděl věčnosti!“*

Petr a Lucie na budoucnost myslet odmítají a snaží se žít naplno. Naproti tomu Pavel s Ester si budoucnost malují, jen aby v té přítomnosti, ve které žijí, nemuseli trpět. Délka procesu vzájemného zamilování nám není blíže určena, víme pouze že se odehrává v Praze za doby heydrichiády. *„Teta bydlí na samotě, pro první dobu tam bude v bezpečí; a on tam přijede za pár dní na prázdniny. Teta je hodná. Pak se uvidí. „Budeš tam žít jako v ráji. Jsou tam lesy, samé lesy a oblaka a vzduch. Musíš na čistý vzduch. Až přijedu já, budeme pořád spolu. Jen ty a já. Jen ty a já. Budeme se spolu dívat na oblohu. Poznáš ještě Vegu?“*

Zpočátku si Pavel vyčítal, jak moc riskuje a jak moc ohrožuje všechny ve svém okolí, především rodinu. Později ho však vášnivá láska strhla natolik, že se o Ester stará, jak nejlépe dokáže. Pavel obětuje každý kousek sebe, aby ji dokázal uchránit před krutým světem udavačů. Společně strávený čas probíhá ve strachu a obavách z každého nového dne.

Autobiografické dílo, v němž se dvacetiletý František zamiluje do dívky od kolotoče Teriny, se naopak časové roviny prolínají. Autor nás zavádí do okolí řeky Sázavy, přesněji na lešanskou pouť, mezi daty 27. –28. srpna 1930, 1933–34 a 1961. František zprvu prožil lásku fyzickou, a to s Tonkou, kterou přezdívá „prsatá“. Později poznává díky Terině, co je opravdová a upřímná láska. *„Je všechno, co naráz zastavuje srdce, a přece to není smrt. A je všechno, čím vždycky člověk poprvé vydechne. Milenka ještě ne, na to je ji mnoho. Nevím, kolik má rukou a kolik úst, každým stéblem a lístkem a každou hvězdou Osoby mě žíznivě pije. Jsem vesmírem doteků, až mě mrazí, a přece jsme se plaše dotkli jen jednou.“* S Terinou se setkává až po třech letech, svou zamilovanost nesl na bedrech sám a jediné co ho nadnášelo, bylo snění o tom, jak se jednou jeden druhému oddají. Většinu času se utápí v nekonečné očekávání a zklamání. Společný čas neprožívají ve strachu, spíše se potýkají se žárlivostí z Františkovy strany. S tou se u ostatních mileneckých párů téměř nesetkáme.

Romeo poznává Julii až na plesu v sále domu Kapuletů. Láska na první pohled je tu oboustranná a náhlým smyslem života. Romeo je později vyhoštěn, znamená to tedy pro milence neustávající obavy a skrývání; stejně tak jako u Ester a Pavla. U obou těchto děl je důsledkem právě strach z „nadvlády“ něčeho neovlivnitelného, která je utlačuje. V jednom případě hovoříme o rodovém původu, v druhém o původu rasovém. Julie s Romeem nemají příležitost k tomu spolu strávit mnoho času, vidina společné budoucnosti byla natolik mocná a unáhlená, že je uvrhla do propasti. *„Romeo: Když znesvětím ten oltář zářící snad rukou smělou, mírný jest hřích její: mé rty, dva uzardělí poutníci, to drsné tnutí něžně slíbat chtějí. Julie: Poutnice milý, křivdiš velice té ruce své; v tomť pravá zbožnost její: když poutník tkne se ruky světice, tak ruka s rukou líbati se smějí. Romeo: Či svatá nemá rtů a poutník též? Julie: Jich užít jenom k modlitbě si troufá. Romeo: Ó svatá, rty co ruce učíňtež; rty prosí, vyslyš je, sic víra zoufá. Julie: I prosbu plně, světec tich jest věru. Romeo: Tož ticha bud', když, oč jsem prosil, beru; tak tvými rty má vina s mých je sjata. (Políbí ji.)“*

2.3 Motiv erotiky

Petr s Lucíí se sobě oddali, jak nejvíce to bylo možné. Měli čas na to poznat, co všechno láska může nabídnout. *„A když se důkladně unavili, pomalu se vraceli k údolí, plnému zapadajícího slunce jako koš klasů. V tom, co slastně pociťovali se srdcem jedním místo dvou a s těly dvěma místo jednoho, zdálo se jim všechno nové.“* Rolland ve svém díle vylíčil nejintimnější momenty velmi detailně, především z pohledu citovosti a prožitku. *„Dotýkajíce se rty rtů a hladíce řasy řasami, hroužili svůj pohled jeden do druhého, usměvavě a s něžným soucitem. A nemohli se nasýtit tohoto božského pocitu, nejčistší formy lásky. Konečně se vytrhli ze zaníceného pohlížení do sebe. A Lucie, s očima již zase rozjasněnými, znovu uviděla lahodu nebes, rašících stromů a vonných květů.“*

František naopak příliš příležitostí k tomu oddat se Terině neměl. *„Vzala mě kolem krku a vrátila mi polibek, ale na ústa: „Já vás mám taky moc ráda.“* Hrubín pojal erotično velice směle. Míru slabosti a sympatií dokázal zobrazit skrze lyrické ladění a nepouští se tak do ošemetných výstupů. *„A ta jediná vločka tvého polibku rozstříkla se po celé obloze. Vzhlížím k hvězdám, a kdykoli usrknu, stáhnou se všechny na mé rty.“*

Než se Ester dokázala Pavlovi oddat úplně celá, cesta kterou si musela projít, nebyla tak snadná. V mládí si prošla různými překážkami, které Pavel musel proto respektovat. Nakonec si její důvěru získal natolik, že už svůj chtíč kontrolovat nedokázala. *„Já chci, aby sis mě vzal. Ted, ted' hned si mě vezmi, nečekej... ty můj milý...“* Mimo čas! šuměl kolem nich, ale netýkal se jich. *Vypadli z jeho drkotavého kočáru. Vzdana se mu rázem celá, s cudností neplašenou studem, její tělo mu plápolalo v náručí. Rozplynula se v něm. Nebyla. Ty můj! Tichý výkřik z hlubin! Zaslechl jej, když vstupoval do jejího těla, a zachvěl se.“*

Shakespeare své milence fyzicky spojil, až když byli svoji. Čtenář by z díla mohl vydedukovat, že první noc je zobrazována jakožto samozřejmá součást pomanželského sňatku. *„Julie: Chceš odejít? – den ještě daleký; to slavík byl, ne skřivan, jehož zpěv tvé úzkostlivé ucho proniknul. Co noc tam zpívá na tom granátu; věř, můj miláčku, že to slavík byl. Romeo: Ó, byl to skřivan, jitra hlasatel, ne slavík; milá, hled', jak závistné ty pruhy vroubí mraky dělené tam na východě. Svíce noční shasly, a jasný den již stojí na špičkách na mhavých vrcholích. Bud' odejdu a budu živ, neb zůstanu a zemru.“* Jejich láska je taktéž limitována časem, jelikož je Romeo nucen za východu slunce Juliin pokoj opustit z důvodu vyhoštění z Verony.

2.4 Vedlejší postavy

Každý autor věnoval milostnému příběhu určitou část knihy. Některý zakomponoval postav více, jiný postavil do hlavních pozic pouze milence. Nejvíce vedlejších postav vnesl do svého díla Shakespeare, kde nás seznamuje s osudy i těch nejméně významných. Široce se věnuje vnější i vnitřní charakteristice postav a okolí. V *Romeovi a Julii* poznáváme obě rodiny Kapuletů a Monteků, chůvu, veškeré přátele či nepřátele a především mnicha Vavřince. Milenci jsou nuceni podstoupit jak lhaní, tak intrikám k vlastním rodičům a s prosbami se obrací na ty, kterým důvěřují. To však i přesto znamenalo neblahý konec. „*A proto z dlouhé zkušenosti své hned poskytni mi radu; aneb viz, jak mezi hořem nejvyšším a mnou mi soudcem bude nůž ten krvavý, a rozhodne, co moc tvých let a věd k čestnému konci přivést nemohla. Mluv, rychle mluv, neb smrt mi bude vděk když pomoc nepřinese, co jsi řek.*“

V díle *Petr a Lucie* se autorův postoj k vedlejším postavám diametrálně liší. Petr průběžně přibližuje psychický vývoj svého staršího bratra, jenž byl nucen odejít na vojnu. „*Při prvním Filipovu návratu z pole Petr, když přispěchal s palčivou láskou v samotářské duši, hned byl zmražen bratrovým uvítáním: Filip se choval ovšem ještě stále srdečně, ale v jeho hlase se ozývala jakoby nějaká zatrpklá ironie. Otázky, jež se hrnuly Petrovi na rty, byly okamžitě sraženy nazpět. Filip je viděl blížít se a kosil je jediným slovem, jediným pohledem. A Petr se po dvou po třech pokusech schoulil do sebe se srdcem sevřeným. Již bratra nepoznával.*“ Lucie popisuje pouze svou matku, která do děje aktivně nevstupuje, pouze se o ní dozvídáme z Luciino vyprávění. „*Její matka, dcera bohatých rodičů a vážených měšťanů, zamilovala se do učitele, venkovského synka. Její měšťanská rodina odepřela dát svolení k sňatku; ale milenci byli umínění; dívka čekala s ohláškami až do své dospělosti. Rodiče se k ní od toho sňatku neznali.*“ Více dalších aktérů do svého díla Rolland nezakomponoval.

František zprvu prožívá něco, čemu věřil, že je láska. Později však prozře a Tonka ztrácí veškerý jeho obdiv, náhle pro něj znamenala pouhé rozptýlení. „*Milý Slávo, tu Tonku, víš, tu pěknou, už nechám. Víc než prsatá byla hrozná, nadávala i vodě. Když jí proud chrstl do krku, až se zakuckala, začala ho plácát a vztekle křičela: „Ty parchante!“* Láska k Terině ho zaslepila tak, že Tonka zůstala pouhou minulostí. „*Už nikdy se nesejdu s Tonkou, od včerejška večer leží a čeká v modřínkách u Obor, a navěky zkamenělá tam leží mezi ostatními balvany, čeká a ze starých metlic vystrkuje černý bok, tisíc let bude mě marně a marně čekat.*“

Podobnost bychom mohli shledat u Romea, který zprvu cítil až nezdravou náklonnost, téměř závislost k Rosalině. Stejně tak při shledání s Julií na Rosalinu rázem zapomíná. Viktor je pro Františka později jediným pomyslným spojníkem k Terině, zároveň je však v pozici jakéhosi poslíčka špatných zpráv. „Není s námi!“ „Kdo?“ *zeptám se, jako bych nerozuměl.* „*Umřela na záškrť. V zimě.*“ Nemocný dědeček v romanci vyobrazuje symbol smrti, která kontrastuje s mládím a energií Františka s Terinou.

I přesto kolik vedlejších postav vložil do svého díla Očenášek, Ester s Pavlem zůstali na téměř všechno úplně sami. Teprve až v konečné fázi se jim dostává skryté pomoci od Pavlova otce a Čepka. „*Táto...*“ „*Pssst...!*“ *zašeptá zlekaně krejčí a ukáže palcem do kuchyně, kde dosud žena rozpráví s breptavou sousedkou.* „*Vezmi to s sebou!*“ „*Táto...ty to víš...ty to víš...*“ „*Mlč! Mlčíš, proboha!*“ *přeruší ho otec zoufalým hláskem, chňapne ho ustrašeně za ramena a lomcuje jím, jako by ho chtěl probudit, uchránit od nerozvážnosti.*“ Pavlova matka má nemocné srdce, proto se ji oba snaží od veškerého dění držet co nejdále. „*Maminka se nesmí nic dozvědět, slyšíš! Nic! Nic! Je nemocná, víš, že má slabé srdce...Já také nic nevím...Nechci vědět!*“ Jako postava takzvaného „škodiče“ zde figuruje udavač Rejsek, nečestný člověk, jenž sympatizuje s Němci a antisemitismem. Poslední významnou Otčenáškovou postavou je Čepek, který pracuje u Pavlova otce, odbojný a hrdý vlastenec. „*Horlil, těkaje očima po dílně, zalétl jimi ke dveřím vedoucím do komůrky, sklouzl unaveným pohledem po přítomných. Nu!*“ „*Jako ten nahoře,*“ *nakouzl řeč neúnavný Čepek.* „*Jako kdo?*“ „*Ten z podkroví. Dnes ho odvedli.*“ „*Bolševik!*“ „*Vážně? Jak to víte?*“ „*Ví to tu v domě každý. Takový starý barák...!*“ *Ucloumaný krejčí zasáhl:* „*Kdyby si jako vašnosta přál... ten obleček...*“

2.5 Smrt milenců

František se s Terinou ani nestihl rozloučit, nečekaně odešla a sní i Františkovy veškeré představy o jejich svatbě. Na truchlení nezůstal úplně sám, jelikož Viktor cítil k Terině náklonnost taktéž. V závěru knihy na ni společně vzpomínají, přičemž se vrací pro svou křídlovku, aby Terině mohli naposledy zahrát. *„Kdy jsem chtěl, aby ožil její předobraz, a kdy Viktor namířil světla reflektorů do lopuchů ve škarpe pod hospodou a tys odtamtud, štíhlá, se vznešeným držením bosa, s mechovýma očima, a s ňadry, v jejichž oblém světle se nikdy neusmějí dětská ústa, tys odtamtud nevyšla.“* Smrt Teriny je v díle charakterizována velmi stroze, jakoby nebyla ničím významným. Je to však nejzlomovější moment, a v díle vyobrazen poměrně záhy. Ostatní autoři závěr knihy věnoval především samotné smrti.

Dovolím si tvrdit, že smrt Romea s Julií je nejvíce „dobrovolná“. Život pro ně nemá nijak významnou hodnotu, jelikož jsou šťastni tam, kde „žije či nežije“ ten druhý, čili smrt a život zde zastupují dva rovnocenné světy, které mají smysl pouze s tím, koho milují. *„Romeo: Zde lásce mé! (Pije.) – Ó nelhal's, lékárníku, tvůj nápoj věru rychle působí. – A tak s tím políbením umírám. (Zemře.)“* *„Julie: Ó blahá dýko! Zde je pochva tvá; tam rezavěj si; a mne umřít nech. (Klesne na tělo Romeovo a zemře.)“* *„Montek: Však víc ti mohu dát; z ryzího zlata jí sochu postavím a dokavad Verona bude známa jménem svým, v ní pomník nebude tak vzácné ceny jak věrné Julii mnou postavený. Kapulet: Pomník Romeův též bud' nad vše dražší; tak ležte žertvy nenávisti naší.“* Jedná se o jediné dílo, ve kterém je podrobně zobrazena následná odezva zbylých jedinců. Může se zdát, že tato smrt byla jako jediná lukrativní, jelikož dovedla rody k usmíření.

V Rollandově knize je konec neočekávaný a překvapivý, příliš strohý a neobsahuje detailní popis smrti milenců. Zatímco u Očenáška bychom ho předvídat dokázali. V díle *Petr a Lucie* zemřou oba dva společně, čeká je stejný osud a dosáhli tak společnému posmrtnému životu. *„Srdce zabušilo v Lucii tak, že v ní přehlušilo rachot výbuchu a křik věřících; a nemajíc kdy se bát nebo trpět, vrhla se, aby ho jako slepice svá kuřátka zakryla vlastním tělem, vrhla se na Petra, blaženě se usmívajícího při zavřených očích. Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubičko. A mohutný pilíř je naráz pohřbil pod svými sutinami.“*

V díle *Romeo, Julie a tma* umírá pouze jedna z hlavních postav. Druhý následně trpí, musí se vyrovnat se smrtí své drahé polovičky a žije dál i přes rozsáhlou životní ztrátu, čímž bychom mohli jejich osud považovat za mnohonásobně tragičtější. „*Táto! položil hlavu na tátovo rameno a sotva slyšel trhaný šepot u ucha. „Pozdě...chlapče...nezbývá než čekat...doufat...snad se nic...snad...musíme vydržet, maminka se nic...rozumíš, je nemocná...nesmí...už jsou v ulici!“* „*Upadla jako podřatá naráz celým tělem na pokraj nepožatého trávníku, rozhozenýma rukama objala zemi, prsty nahmataly chladivou hlinu a vryly se do ní. Kapky ranní rosy třpytící se na rozhoupaných stéblech trávy jí spadly do vlasů. Střelba ustala, nastalo ticho. Ticho po bouři.*“

Tito autoři aplikovali do svých děl shakespearovský motiv jako zásadní stavební složku tematického plánu, motiv zde dostává svůj primární význam až v textovém celku a je typický svým výskytem v poslední fázi. Dle mého názoru tento motiv ztvárnil nejvhodněji Romain Rolland. Za nejpodstatnější část tohoto motivu považuji právě samotné pojetí formy smrti. Dovolím si tvrdit, že zvolil takovou podobu smrti, která je ze všech „nejpohádkovější“. Rolland ve svém díle dokázal znázornit, že i tragično může být leckdy romantické, neboť vzhledem ke kruté realitě kterou Petr s Lucií prožili, pro ně společná smrt ve vzájemném oběti byla jedineč osvobozující.

3 Projektová část

3.1 Přednáškové materiály pro studenty

3.1.1 Pracovní list se základními údaji

Komparace uměleckých literárních děl na shakespearovský motiv

Shakespearovský motiv = motiv, jenž vnesl William Shakespeare do svého díla *Romeo a Julie*, poukazuje na lásku dvou mladých lidí, která je vnějším zásahem překažena smrtí jednoho, či obou z nich (světové války, rodový původ či nevyhovující rasová příslušnost), jejich láska nemá žádné šance

William Shakespeare

- 1554 – 1616 (Stratford nad Avonou)
- nejvýznamnější anglický dramatik, herec a básník, představitel evropského humanismu a pozdní renesance
- sňatek s Annou Hathawayovou (1582), s níž měl později tři děti
- příchod do Londýna (1592), umožněn přístup ke dvoru Alžběty I., jenž tehdejší divadelní činnost podporovala („alžbětinské divadlo“)
- stal se spolunajatelem divadla *The Globe*
- tvořil **historické hry** (*Richard III.*, *Jindřich VI.*), **tragédie** (*Romeo a Julie*, *Hamlet*, *Othello*, *Macbeth*, *Král Lear*), **komedie** (*Zkrocení zlé ženy*, *Komedie plná omylů*), i **poezii** (*Sonety*)
- ženy v Shakespearových dramatech rozhodují o svém životě samy, jsou ideálem krásy, cílevědomé a ctižádostivé (*typický znak renesance*)
- často čerpal ze starších, antických a středověkých děl, avšak sám poté ovlivnil mnoho pozdějších autorů
- jeho hry jsou dnes jedny z nejhranějších a nejpřekládanějších na světě

Romeo a Julie (1595)

- **Literární druh a forma:** drama
- **Literární žánr:** tragédie
- období renesance (= umělecký sloh a historická epocha trvající od 14. do 17. století, vyznačovala se návratem k antice)
- psáno **blankversem** (= nerýmovaný pětistopý jambický verš)
- **Místo děje:** italské město Verona, doba přesně neurčena
- **Motivy:** láska, nenávisť, smrt, štěstí mladých a starých, citu a rozumu
- členěno na prolog (úvod) a 5 dějství
- prolog má formu **sonetu** (= 14 veršů, tvoří jej tři čtyřverší a dvojverší)
- **Kompozice:** chronologická
- dialogy, monology
- ROMEO – Montek, hrdý, čestný
- JULIE – Kapuletová, věrná, obětavá

Petra a Lucie (1920)

- **Literární forma:** próza
- **Literární druh:** epika
- **Literární žánr: milostná protiválečná novela**
(= prozaický žánr kratšího nebo středního rozsahu, jednoduchý, poutavý a nápaditý příběh, překvapivý závěr)
- **Místo děje:** válečná Paříž za 1. sv. války
- **Doba děje:** středa 30. ledna – Velký pátek 29. března 1918
- lyrické, poetické ladění příběhu
- zoufalý protest proti válce, nesmyslnost války (ničí lidské životy)
- **Založeno na kontrastu:**
hrůzy války X vysněný svět dvojice milenců, intimní, křehký, do sebe uzavřený svět milenců
- PETR – student z lepší rodiny, syn váženého pařížského soudce
- LUCIE – nedostudovaná malířka

Romeo, Julie a tma (1958)

- **Literární forma:** próza
- **Literární druh:** epika
- **Literární žánr: milostná protiválečná novela**
(= prozaický žánr kratšího nebo středního rozsahu, jednoduchý, poutavý a nápaditý příběh, překvapivý závěr)
- **Místo děje:** Praha
- **Doba děje:** 1942 (2. sv. válka), z doby hejdrichády
- slovo **tma** v názvu symbolizuje dusné prostředí války
- **Kompozice:** chronologická
- **Založeno na kontrastu:**
hrůzy války X vysněný svět dvojice milenců, intimní, křehký, do sebe uzavřený svět milenců
- PAVEL – student gymnázia, maturant, hodný, statečný
- ESTER – židovská dívka, její rodiče byli deportováni do Terezína

Romance pro křídlovku (1961)

- **Literární forma:** poezie
- **Literární druh: lyricko-epická báseň** (obsahuje děj, v němž se objevují postavy, prostředí, situace a zároveň vyjadřuje dojmy a city)
- **romance** (autor vzpomíná na svou lásku)
- **baladického charakteru** (tragické vyústění) – *žalostná romance*
- **poezie** – nepravidelný rytmus a rým
- hlavní postavu můžeme ztotožnit s Hrubínem – **autobiografické dílo**
- psáno stylem deníkových zápisů
- **Kompozice:** není chronologická, prolínání všech třech časových rovin
- **Časoprostor:** okoli řeky Sázavy v datech (27. -28. srpna 1930, 1933-1934 a 1961)
- dialogy a monology
- FRANTIŠEK – vypravěčem, stará se o nemocného dědečka
- TERINA – dívka od kolotoče, umírá na záškrt
- křídlovka – žesťový nástroj přibuzný trubce

3.1.2 Pomocná tabulka k analýze

Literární druh a forma	Určete literární druh (<i>lyrika, epika, drama</i>) a formu (<i>poezie, próza, drama</i>) výňatku a své tvrzení zdůvodněte. (<i>Doložte, že zde můžeme vidět děj nebo scénické poznámky, repliky...</i>)
Literární žánr	Určete literární žánr díla (<i>román, povídka, novela, bajka, komedie, tragédie, fraška, balada...</i>)
Kontext díla	Zasaďte výňatek do kontextu díla. Ze které části díla výňatek pochází?
Téma, motivy	Uveďte téma výňatku. Vystihněte jeho hlavní myšlenku. (<i>Zamyslete se nad názvem díla: Napovídá, co je tématem, hlavním motivem, kdo je hrdinou?</i>) Uveďte stěžejní motivy, klíčová slova.
Časoprostor	Analyzujte čas výňatku. (<i>Kdy se děj odehrává, jak dlouho trvá..?</i>) Analyzujte prostor výňatku. (<i>Kde se děj odehrává, jaký je vztah postav a prostoru..?</i>)
Kompozice	Popište členění díla. (<i>Díly, kapitoly, básně, části, dějství, výstupy..</i>) Obsahuje prolog nebo doslov? Popište řazení děje. (<i>Chronologicky, retrospektivně..</i>) Jak dílo končí? Končí dílo happy endem?
Vypravěč/Lyrický subjekt	Charakterizujte vypravěče. Je vypravěčem jedna z postav? Je vypravěč vševědoucí? Komentuje vypravěč dění? Oslovuje čtenáře?
Postavy	Charakterizujte postavy vystupující ve výňatku. (<i>Jak se postava jmenuje, jakého je pohlaví, jak je stará?</i>) Popište vzájemný vztah postav. (<i>Je stále stejný, nebo se vyvíjí?</i>)
Verš	Uveďte, zda je text veršovaný. Pokud ano, určete druh verše.
Jazykové prostředky	Najděte ve výňatku příznakové jazykové prostředky. Jakou mají v textu funkci.
Literárně historický kontext	Zasaďte tvorbu autora do kontextu české/ světové literatury. Ve kterém období tvořil?

3.1.3 Pracovní list „Romeo a Julie“

Romeo a Julie (1595, William Shakespeare)

Jednání II. Balkonová scéna.

JULIE: Romeo, Romeo, proč jsi Romeo?

Zavrhni otce, odhod' svoje jméno,
nebo když nechceš, přísahej mi lásku,
a já se zřeknu rodu Kapuletů.

ROMEO: (*stranou*)

Mám promluvit, anebo ještě počkat?

JULIE: Jen tvoje jméno je můj nepřítel.

Vždyť ty jsi ty, i kdybys nebyl Montek.

Co je to Montek? Ruka, noha, tvář,
anebo nějaká jiná část těla?

To přece není Montek! Vyměň jméno!

Co je to jméno? To, čemu se říká „růže“,
pod jiným jménem vonělo by stejně.

A kdyby Romeo měl jiné jméno,
zůstal by pořád stejně dokonalý.

Romeo, prosím, odhod' svoje jméno,
na kráse ti to v ničem neubere.

Vezmi si mne!

ROMEO: Beru tě za slovo.

Řekni mi „lásko“, tím mne znovu pokřtíš.

Už nejsem Romeo, chci být tvá láska.

JULIE: Kdo jsi, že skryt za černým
pláštěm noci

mi vpadáš do řeči?

ROMEO: Já nemám jméno

a vůbec nevím, jak ti říct, kdo jsem.

Posvátná láska, nemám rád své jméno,

Neboť mé jméno je tvůj nepřítel.

Napíšu je, a pak je roztrhám.

JULIE: Mé uši nevypily ani sto
tvých slov, a přesto poznám jejich zvuk.

Vid', že jsi Montek jménem Romeo?

ROMEO: Já nejsem nic, co nelíbí se tobě.

JULIE: Kde ses tu vzal? Co je to za nápady?

Zahradní zeď je vysoká a přelézt
se jen tak nedá. Když tě tady najdou,

čeká tě jistá smrt. Vždyť víš, kdo jsi!

ROMEO: Na křídlech lásky přelétl jsem zeď.

A každá zeď je na mou lásku krátká.

Co láska může, to hned udělá.

Takže tví příbuzní mne nezastaví.

JULIE: Zabijí tě, když tě tu uvidí!

3.1.4 Pracovní list „Petr a Lucie“

Petr a Lucie (1920, Romain Rolland)

Nad klenbou podzemní dráhy, tam nahoře v městě, temné výbuchy. Vlak se znovu rozjel. V té chvíli se nějaký vyděšený muž, zakrývající si rukama tvář a sestupující ke stanici podzemní dráhy, najednou skutálel ze schodů. Lidé ve vlaku ještě zahlédli, jak se mu mezi prsty řine krev...A znovu černá chodba a temnoty.. Ve voze zděšené výkřiky: „Němci jsou tady!“

...

V tom všeobecném vzrušení všechna natlačená těla splývala v jeden celek a Petrova dlaň uchopila zlehka se ho dotýkající ruku. A když zdvihl oči, spatřil, že je to Ona. Nevytrhla svou ruku. Na stisk jeho prstů odpověděly prsty vzrušeně, trochu křečovitě se sevřely a potom její měkká, horká ruka zůstala nehybně ležet v jeho dlani. Tak stáli v ochranném šeru a jejich ruce byly jako dvě ptáčata schoulená v témž hnízdě; a krev jejich srdcí protékala nepřetržitým proudem tepla jejich dlaní. Neřekli si ani slovo. Nedali si ani jedině znamení. Jeho ústa se téměř dotýkala kadeře na její tváři a okraje jejího ucha. Nepodívala se na něho. O dvě stanice dále se ho pustila a on ji nezdržoval; proklouzla mezi těly a odešla, nespátřivši ho.

...

Srdce zabušilo v Lucii tak, že v ní přehlušilo rachot výbuchu a křik věřících; a nemajíc kdy se bát nebo trpět, vrhla se, aby ho jako slepice svá kuřátka zakryla vlastním tělem, vrhla se na Petra, blaženě se usmívajícího při zavřených očích. Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubičko. A mohutný pilíř je naráz pohřbil pod svými sutinami.

3.1.5 Pracovní list „Romeo, Julie a tma“

Romeo, Julie a tma (1958, Jan Otčenášek)

Seděla stále na opačném konci lavičky, podivně do sebe zachoulená. Černý kuffík na klíně objímala pravou rukou, tiskla jej k hrudi, jako by se bála, aby jí ho někdo nevytrhl. Hlavu skloněnou na prsa, viděl ji jen z profilu. V slabém šeru prosvítala tvář pod tmnými vlasy; pod látkou letní sukně kolena těsně přitisknutá k sobě. Byla tak nehybná, zdálo se mu, že spí. Uvědomil si, že na ni civí s neomalenou zvědavostí, a zamračil se. Pokusil se odtrhnout oči, ale nešlo to. Už tu neseseděl tak příjemně sám, zaměstnán svými myšlenkami. Nepřišel na schůzku, slečno? Po chvíli si s údivem všiml, že pláče. Potlačovaný, skoro neslyšný pláč pochvíval ohnutými rameny, vzlykání děcka. Odhodil oharek na cestu a těžce se odhodlával. „Stalo se vám něco?“ (...) I v komíhaném světle, které klouzlo po dívčí postavě proti němu, si stačil povšimnout, že na pomačkaném kabátku je přišita jasně žlutá hvězda s černým nápisem vprostřed: JUDE.

...

Vyřítla se z průjezdu. Neslyšela už, jak se ze všech stran táhle rozhvízdaly píšťaly. Ani užaslé výkřiky honců, chraplavé povely! Všechno se upjalo k těm několika zbývajícím krokům do bezpečí. Už je tu! Upadla jako podřatá naráz celým tělem na pokraj nepožatého trávníku, rozhozenýma rukama objala zemi, prsty nahmataly chladivou hlínu a vryly se do ní. Kapky ranní rosy třpytící se na rozhoupaných stéblech trávy jí spadly do vlasů. Střelba ustala, nastalo ticho. Ticho po bouři. Nevníkala je. Nepohnula se, ani když k ní dupavým během po dlažbě dorazilo pár těžkých okovaných bot. Zastavily se v trávě v kruhu kolem ní. Chvilí postály: pak ji jedna nacvičeným, pomalým pohybem převrátila naznak, tváří k slunci. Kdosi překvapeně hvízdal a řekl klidným hlasem už docela beze zloby: „Schau mal, Ernst! Da ist ja eine junge Jüdin...“

3.1.6 Pracovní list „Romance pro křídlovku“

Romance pro křídlovku (1961, František Hrubín)

Včera večer (27. srpna 1930)

Z těch deseti každý
večer jsem běžel pod Běsnou k Netvořicům.
A z těch deseti každý večer Terina
v jízdě si ke mně vyskočila na sedačku.
„Utrhne se to!“ vzkřikl jsem. Zavýskla,
opřela se mi koleny o lopatky
a má křídla se rozprostřela v její krvi.
Dosud se mnou nepromluvila jinak
než výsknutím, jako by byla jen živel.

(...)

Až včera večer po poslední jízdě
šli jsme si sednout k tarasu do hluchavek.
Zkusil jsem ji políbit na spánek,
uhnula se a bledý plamínek vlasů
šlehl mě do rtů, ucítil jsem hluboko
v kříži palčivost a vyhořel jsem v ústech.

„Vy nemáte holku?“

„Ne.“

(...)

Vzala mě kolem krku a vrátila mi
polibek, ale na ústa: „Já vás mám
taky moc ráda.“

Další lešanská pouť (červen 1934)

Umřela na záškrt. V zimě."

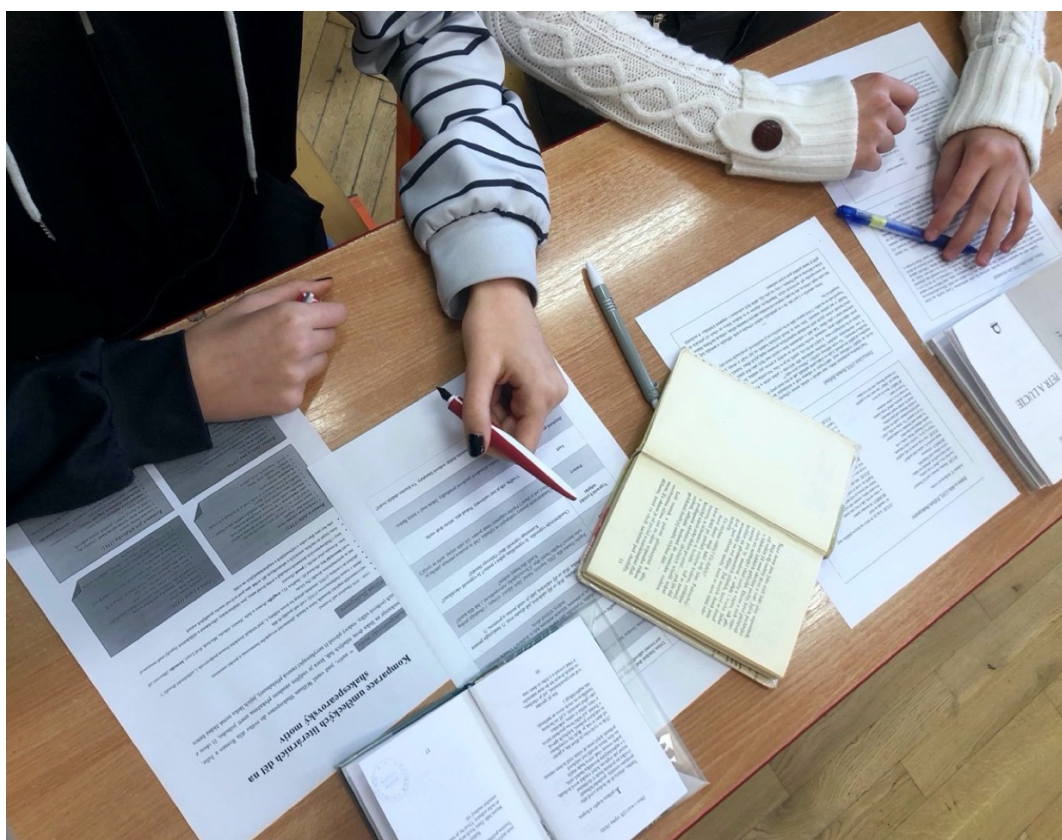
„Terina?“

(...)

Večer budu ležet u plotu, obličejem
trávě. Z návsi mě Viktorova křídlovka
bude přibíjet k zemi a její sólo
bude se třepetat pod mými spánky,
pěstmi je budu vyhánět, to bych si však musel
rozpoltit hlavu o mezník, aby náraz
vyrazilo ven.

3.2 Fotodokumentace z přednášky a její průběh

Projektová složka bakalářské práce zahrnovala propagaci shakespearovského motivu ve formě přednášky, která proběhla 28. února 2022 na Základní škole Husovo náměstí 55/5 v Benátkách nad Jizerou I. pro studenty devátých ročníků. Tato věková kategorii byla zvolena záměrně, jelikož přednáška jsem se zaměřila především na analýzu a komparaci úryvků ze čtyř knih charakteristických shakespearovským motivem, které zmiňuji v teoretické části práce. Studenti byli ve fázi příprav na přijímací zkoušky na střední školy a gymnázia, byly jim tedy poskytnuty materiály k budoucímu studiu k těmto zkouškám, tak i ke zkouškám maturitním.

Obrázek č. 1

Cílem přednášky bylo aktivně zapojit studenty do analýzy uměleckých literárních děl, snaha o objasnění vzájemných odlišností a společných znaků. Především jsem si kladla za úkol studenty obohatit o informace, které se nacházejí v teoretické části mé bakalářské práce. Nedílná součást přednášky se týkala seznámení s typickými literárními pojmy, které jsem považovala za potřebné k následné analýze.

V úvodu přednášky proběhlo obeznámení klíčového motivu s jeho jádrem a následně s uměleckými díly, která jsou tímto motivem příznačná. V důsledku toho bylo třeba se seznámit se samotným autorem tohoto motivu, tedy s významnou literární osobností Williamem Shakespearem. Dále se dle chronologického řazení jednalo zejména o práci s knihami *Romeo a Julie*; *Petr a Lucie*; *Romeo, Julie a tma* a *Romance pro křídlovku*. Zaměřili jsme se na strukturu daných literárních děl a především na jazykovou, tematickou a kompoziční vrstvu. V pracovních listech jsou veškeré výňatky zvoleny záměrně a s určitým úmyslem. Preferovala jsem ty části, kde se milenci poprvé náhodně setkají či momenty pro ně vzájemně emočně nejprocítěnější. Následně jsem se rozhodla zvolit části, které charakteristicky zobrazily důležitý závěr, čili smrt jednoho nebo obou milenců.

Obrázek č. 2

Obdrželi přehlednou tabulku s favorizovaným postupem k analýze výňatků, která je preferována především u maturitní zkoušky. Zprvu jsme se společně zaměřili na určování literární formy, druhu a žánru. Později studenti úryvky zasadili do kontextu díla, do literárně historického kontextu a určili z jaké části knihy pochází. Primární bylo se zaměřit na obdobná témata a motivy, která v textu přímo vyhledávali. Časoprostor je u každého díla zvolen odlišně, proto bylo seznámení s vztahem mezi postavou a prostorem vyžadován. Každé dílo je z pohledu kompozice utvořeno jiným způsobem, věnovali jsme se tedy členění, případnému prologu, epilogu a především závěru.

Před charakteristikou postav vystupujících ve výňatku nechyběl ani rozbor lyrického subjektu či vypravěče, který komentuje dění a oslovuje čtenáře. U poezie uvedli veršování textu a následný druh rýmu. Nejvíce času bylo věnováno určování jazykových a básnických prostředků, čili tropům a figurám.

Obrázek č. 3

3.3 Celkové vyhodnocení přednášky

Se studenty byla spolupráce velmi obohacující a naplňující pro obě strany. Mně přinesla zkušenosti v oboru pedagogiky a praxi ve vedení výuky v pozici kantora. Věřím, že jim přednáška přinesla jakési prozření, a proto si budou v budoucnu vážit více hodnoty lásky, citu a lidí, kteří nám dávají pocit, že jsme někým milováni a pro někoho výjimeční. Myslím, že si uvědomili, jak je vzácné žít v této době, kdy nám nehrozí nebezpečí jako to zmíněné v uměleckých dílech. Cílem bylo vzbudit v nich lásku k literatuře a rozšířit čtenářskou základnu v Benátkách nad Jizerou.

3.4 Dopady na budoucí četbu ve školství

Mou motivací k výběru právě těchto děl byla především jejich významná pozice v kánonu povinné či doporučené četby českého školství. Ráda bych uvedla několik ukázek z čítanek či učebnic devátých ročníků a středních škol. Zmiňuji především publikace *Čítanka III. k literatuře v kostce pro střední školy*, *Testy 2021–2022 z českého jazyka pro žáky 9. tříd ZŠ* a *Literatura pro 3. ročník středních škol – pracovní sešit*. Pro ukázky níže jsem tedy zvolila nejfrekventovanější dílo *Petr a Lucie*.

„Kanonická díla, pomyslná výkladní skříň literární tvorby, v sobě zahrnují objektivní uměleckou kvalitu a zároveň zdůrazňují morálně volní, v civilizované společnosti všeobecně platné zásady chování, či naopak zavedený společenský řád kritizují, případně nekonformně vybočují z normy, aby nutily k zamyšlení, nastolily otázky a prosadily normu novou: jsou mezilidskou i mezigenerační komunikací. Podobně vybrané texty kanonického korpusu určeny pro výuku literatury ve školách, jsou zároveň poučnými vzory lidského chování, zobrazují modelové životní pocity a situace, s nimiž se prostřednictvím hrdinů či lyrických versů můžeme ztotožnit, a proto poučit; a nemusí to nutně být pouze z vlastních chyb.“²⁸

Při čtení úryvků, především u dramatu *Romeo a Julie*, se studenti snažili čtený děj emočně prožívat a vcítit se do dané situace. Dle mého názoru je u této věkové kategorie vliv dospělé osoby reálně přelomový. Vše s čím se aktuálně setkávají, bude utvářet jejich další vývojové rozcestí a aktuální přístup k nim se projeví na jejich dalších rozhodnutích. Pokud je zaujala kniha *Romeo, Julie a tma*, bude to mít jistě vliv na výběr následné tematiky; kupříkladu tematiky z období holocaustu.

„Emocionální zážitek z četby je jedním ze základních kritérií hodnocení umělecké literatury přesto, že zážitek z textu a výchova ke čtenářství jsou do výuky často zahrnuty jen okrajově a výzkumy ukazují na klesající zájem o četbu nejen v českých školách, a to i u těch dětí, které strávily útlé dětství s knížkami. (...) Měli bychom studentům předkládat vhodně zvolené texty s tím, že jsou plné intertextuality, obrazů lidských vztahů, etických příkladů a zásadních životních rozhodnutí, se kterými by se měl student jako čtenář a kultivovaný člověk seznámit, případně ztotožnit, pokud si chce z četby odnést ponaučení, radost, estetický zážitek, životní moudro.“²⁹

²⁸ *Canon: otázky kánonu v literatuře a vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2014. s. 23.

²⁹ Tamtéž, s. 25.

zapamatuj si

Protiválečně orientovaná lyrická novela se shakespearovským námětem osudové tragické lásky dvou mladých lidí, 18letého studenta Petra Aubiera z měšťanské rodiny, kterému zbývá pár měsíců do odchodu na vojnu, a dcery tovární dělnice, výtvarnice Lucie, která z existenčních důvodů nedostudovala malířství; děj vymezen středou 30. ledna a Velkým pátkem 29. března 1918; začíná náhodným setkáním obou v metru při leteckém útoku na Paříž, na nějž zbyla jen vzpomínka, pak se znovu setkali až po delší době, vzájemná náklonnost a sympatie přerostly v upřímnou a opravdovou lásku, v níž nalézali víru v život i sebe sama a prožívali štěstí bez ohledu na vrcholící válku; poslední společné chvíle trávili na varhanním koncertě při poslechu gregoriánských chorálů v chrámu sv. Gervasia, který byl zasažen bombardováním; mohutný padající pilíř je pod svými sutinami pohřbil; vyprávění zhuštěnými věťami, které zdůrazňují hodnoty jako ryzí cit, nevinnost, morální čistotu; kontrast dvou základních rovin: konkrétní historické (atmosféra válečné Paříže i celé Evropy, ničivý vliv vnějšího světa) × intimní (křehký, do sebe uzavřený svět milenců)

* * *

Březen se vrátil a s ním delší den a první ptačí zpěvy. Ale zároveň s délkou dnů vzrůstaly také příšerné válečné plameny. Vzduch se horečně tetelil očekáváním jara a očekáváním zkázy. Bylo slyšet, jak silí oblundné dunění a jak se srážejí zbraně mli-
mión nepřátel, shromažďovaných již několik měsíců za hrázení zákopů a přichystaných zaplavit jako bouřlivý mořský příboj celou střední Francii i s hlavním městem. Stín děsivých pověstí předcházel tuto pohromu: fantastické zprávy o otravných plynech, o jezech, jimiž bude naplněn všechn vzduch a jež prý se snesou na celé rozsáhlé kraje a všechno živé v nich zničí jako dusivá oblaka ze sopky Mont Pelé. Také návštěvy německých letadel, čím dál tím častější, dovedně udržovaly vzrušení v celé Paříži.

Petr a Lucie se stále vzpírali vědět něco z toho, co se dalo v jejich okolí; ale mírná všeobecná rozjitřenost, kterou bezděky vdechovali také oni v tom vzduchu obtěžkaném hrozbami, rozněcovala touhu, jež kvasila v jejich mladých tělech. Tři válečná léta nakazila evropské duše mravní lehkomyslností a ta vnikla i do duší nejpochopnějších. A Petr a Lucie neměli náboženské víry. Ale byli chráněni jemností svých srdcí, svým pudovým studem. Jenže potají se rozhodli, že se jeden druhému oddají, ještě než je od sebe oddělí slepá lidská krutost. Ještě si to neřekli. Až jednou večer ...

FRAGMENT 109

Obrázek č. 4

„Podoba současného školního kánonu v České republice, silně ovlivněného cíli maturitní zkoušky, totiž do značné míry závisí právě na učitelích, neboť oni stanovují korpus čtyřiceti děl, z něhož si studenti vybírají dvacet k přípravě na maturitní zkoušku z literatury.“³⁰

* * *

Stisk prstů jim připomněl, že tak plují spolu. A opět se uviděli v šeru kostela, jak se k sobě pevně tisknou a poslouchají krásné chrámové zpěvy; jejich srdce, rozplývající se láskou, byla u samých vrcholů nejčistší radosti. A oba si vroucně přáli, modlili se o to, aby z těch výšin již nikdy nesestoupili.

V té chvíli Lucie, jež zrovna vášnivým pohledem políbila drahého přítele (oči máje přivřeny a rty pootevřeny, zdál se ztracen v slastné extázi, a jakoby nadnášen vděčnou radostí, pozdvíhal hlavu k oné nejvyšší Síle, kterou člověk pudově hledá vždycky nahofe), užasle spatřila v červeném a zlatém okně postranní kaple usměvavou tvář té rusovlásky. A zatímco tak na ni mlčky pohlížela, trnouc úžasem, znovu na té zvláštní tváři uviděla onen výraz zděšení a soucitu. V též okamžiku se silný pilíř, o nějž se opírali, pohnul a celý kostel se do základů zachvěl. Srdce zabušilo v Lucii tak, že v ní přehlušilo rachot výbuchu a křik věřících; a nemajíc kdy se bát nebo trpět, vrhla se, aby ho jako slepice svá kuřátka zakryla vlastním tělem, vrhla se na Petra, blažené se usmívajícího při zavřených očích. Mateřským objetím si tu drahou hlavu ze všech sil přitiskla do klína a sklonila se nad Petrem, s ústy na jeho šíji, takže byli schouleni v nepatrné klubičko. A mohutný pilíř je naráz pohřbil pod svými sutinami.

Přeložil J. Zaorálek

Otázky

- Podle ukázky a četby celé novely dokažte, že emocionální působivost je založena na kontrastech. Proč se tento prostředek v knihách o válce vyskytuje často?
- Jak se projevuje protiválečné zaměření autora? Které hodnoty zdůrazňuje? Co obžalovává, před čím varuje?
- Doložte lyrické ladění příběhu. Charakterizujte vypravěčský styl autora. Uveďte příklady metody kontrastu.
- Kde se jinde v literatuře vyskytuje podobný shakespearovský motiv nešťastné lásky?

odkaz

Viz Čtenářský deník
k Literatuře v kostce

31

Obrázek č. 5

³⁰ Tamtéž, s. 24.

³¹ SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k literatuře v kostce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004. s. 109, 111.

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 23–27

TEXT 1

(1) Zítřek je uviděl sedět zase u fontány. A stejně zítřky následující. Krásné počasí přálo těm kratičkým, denně o něco delším setkáním! Přinášeli si každý svou svačinu a s radostí si ji vyměňovali. Petr čekával teď u muzejních vrat. Chtěl vidět její **práce**. **Třebaže na ně nebyla nijak pyšná**, nedala se prosit a ukázala mu je. Byly to zmenšené kopie slavných obrazů nebo jen části obrazů, nějaká skupina, postava, poprsí. Na první **pohled** dosti příjemné obrázky, ale hrozně **nedbale** udělané. Místy se zdála malba dosti správná a pěkná; ale hned vedle školácké chyby nápadně prozrazující nejen neznalost základních malířských vědomostí, nýbrž také naprostou lhostejnost a netečnost k tomu, co si kdo bude myslit.

„Ach co, není to tak špatné!“ Lucie jmenovala reprodukované obrazy. Petr je všechny znal velmi dobře. Jeho tvář se vražtila zklamáním. Lucie cítila, že její práce se mu nelíbí; a přece mu s jakousi umíněností chtěla ukázat vše... a také toto zde... tu máš!... nejhorší svou práci! A přitom jí kolem rtů stále poletoval posměšný úsměv; to se vysmívala jak sama sobě, tak Petrovi; ale že by ji Petrovo zklamání nějak mrzelo, to si přiznat nechtěla ani sebedméně. Petr se přemáhal, aby nevybuchl. Ale nakonec toho všeho bylo příliš. Ukazovala mu kopii jednoho obrazu Raffaelova.

(2) „Ale vždyť to nejsou ty barvy!“ řekl.

„Och, to by byl opravdu **zázrak!**“ řekla. „Vždyť jsem ten originál jakživa neviděla! Dědala jsem to podle fotografie.“

„A to vám to nikdo nevytkne?“

„Kdo? Kupci? Ani ti neznají originál... A i kdyby jej snad byli viděli, ti si umělecké dílo nikdy neprohližejí tak důkladně! Červená, zelená, modrá, v tom ve všem vidí jenom planoucí barvičky. Někdy mívám předlohu barevnou, a přece změním barvy... Na příklad toto, hleďte.“ (A ukázala mu Murillova andílka.)

„A vy myslíte, že je to tak lepší?“

„Ne, to ne, ale bavilo mě to... A pak, je to pohodlnější... A vůbec, je mi to jedno. Hlavní je, **aby se to prodalo.**“

(R. Rolland, Petr a Lucie, upraveno)

TEXT 2

Parataxe je typ souřadného spojení vět či větých členů. Jednotlivé složky parataktického spojení jsou vždy na stejné syntaktické úrovni. Mohou to být věty hlavní (např. *Usmála se na něj, ale oslovila ho až při dalším setkání.*), věty vedlejší stejného druhu (např. *Nechtěl, aby přišli a viděli ho takto bezradného.*) či větne členy stejného druhu (např. *Koupili jsme si limonádu a sušenky.*).

(Didaktis)

23 Rozhodněte o každém z následujících úseků TEXTU 1, zda se v nich uplatňuje parataxe (A), nebo ne (N): /porozumění textu, viz s. 35/ max. 2 body

Úlohu řešte na základě definice uvedené v TEXTU 2.

	A	N
23.1 hlavní je, aby se to prodalo	☐	☐
23.2 cítila, že její práce se mu nelíbí	☐	☐
23.3 místy se zdála malba dosti správná a pěkná	☐	☐
23.4 přinášeli si každý svou svačinu a s radostí si ji vyměňovali	☐	☐

24 Které z následujících tvrzení prokazatelně **neodpovídá** TEXTU 1? /porozumění textu, viz s. 35/ 1 bod

- A) Lucie malovala líbivé kopie, Petr byl však k jejímu umění kritický.
- B) Lucie malovala zmenšené reprodukce známých obrazů mistrů.
- C) Lucie namalovala jednu kopii Raffaelova obrazu přesně podle originálu.
- D) Lucie si chtěla malováním vydělat peníze, nešlo jí o věrnou nápodobu originálu.

Obrázek č. 6

³² ADÁMKOVÁ, Petra a další. *Testy 2021–2022 z českého jazyka pro žáky 9. tříd ZŠ*. 2020. s. 124.

Romain Rolland

01 Vyberte vhodná dokončení věty.

Romain Rolland

byl německý spisovatel. ANO NE

obdržel Nobelovu cenu za román-řeku *Okouzlená duše*. ANO NE

napsal román-řeku *Jan Kryštof*, ve kterém využil schéma hudební symfonie. ANO NE

byl stoupencem oprávněnosti první světové války, kterou oslavil v povídce *Petr a Lucie*. ANO NE

se stýkal s mnoha významnými osobnostmi, např. s Mahátmou Gándhim či Albertem Schweitzerem. ANO NE

psal také divadelní hry a románové monografie. ANO NE

A Petr a Lucie

ZÍTŘEK... Ti, kdož přijdou po nás, stěží si budou moci představit, kolik němeého zoufalství a bezedného žalu bylo ve čtvrtém roce války obsaženo v tom slově zítřek... Taková únava! (...) Zítřek? Zítřek je mrtev. (...)

Rekla:

„Něco se již čtyři léta děje. Všichni lidé se změnili.“

„To chcete říci, že vaše matka se změnila? Nebo že jste se změnila vy?“

„Všichni lidé,“ opakovala Lucie.

„A v čem se změnili?“

„To se nedá říci. Ale je cítit, že všude, mezi známými, a dokonce i v rodinách vzájemné styky nejsou již takové, jaké bývaly. Dnes nemá člověk nic jistého; ráno si říká: ‚Co uvidím dnes večer? Poznám jej?‘ Zijeme jako na prkně nad vodou; stále nám hrozí ztroskotání.“

„Tak co se vlastně stalo?“

„Nevím,“ řekla Lucie, „neumím to vysvětlit. Ale začalo to zároveň s válkou. Coś je ve vzduchu. Kdekdě je rozrušen. V rodinách je vidět, jak ti, kteří se dříve nemohli obejít jeden bez druhého, jdou teď každý svou cestou. A každý běží, jako by byl zpít, s nosem na stopě.“

„Ale kam běží?“

„To nevím. A myslím, že ani oni to nevědí. Tam, kam je poháněná náhoda a touha.“

Přeložil Jaroslav Zaorálek, zkráceno

02 Vypracujte úkoly k úryvku A.

1. **i** Pokuste se vysvětlit, co má vyprávěč na mysli, když o zítřku v souvislosti s válkou říká, že je mrtev.
2. Jak se podle Lucie změnilo chování lidí v zázemí v době války?
3. **iii** Myslíte si, že společenská situace má vliv na život rodin a projevuje se i v hodnotách jednotlivců? Pokud ano, jak? Diskutujte.

1.

2.

B Jan Kryštof

Uplynuly tři roky. Kryštofovi bude hnedle jedenáct let. (...) Hraje již výtečně i na housle; a jeho otce napadlo, aby mu zaopatřil místo v orchestru. Hraje tu svůj part tak dobře, že po několika zkušebních měsících byl úředně jmenován druhým houslistou Hofmusikvereinu. Tak si počíná vydělávat na živobytí; a není toho příliš, neboť poměry doma jsou čím dál tím trudnější. Nestřídmost Melchiorova se zhoršila a dědeček stárne. Kryštof si uvědomuje smutek situace; vypadá vážně a starostlivě jako mladý muž. Vykonává statečně svůj úkol, ačkoli ho skoro nezajímá a ač večer klesá v orchestru ospalostí. (...) Velkověvoda nezapomíná na svého řádného pianistu: ne, že by skromný plat, jehož se mu dostalo za tento titul, byl přesně vyplácen – bylo třeba vždy o něj upomínat – ale časem Kryštof dostával rozkaz, aby se odebral do zámku, když tam byli vznešení hosté nebo když se Jejich Výsosťem zachtělo jej poslouchat. (...)

Potom zasedal k pianu a musil hrát pro tyto pitomce: – za takové je považoval. – Chvillemi ho okolní lhotejnost tísnila, že již chtěl uprostřed kusu přestat. Nedostávalo se mu vzduchu kolem, byl jako zadušen. Když skončil, mořili ho poklonami, představovali si ho postupně. Měl dojem, že se naň dívají jako na vzácné zvíře, jež patří ke knížecímu zvířinci, a že pochvaly platí spíše jeho pánovi než jemu. Cítil se ponížěn a stával se chorobně nedůtklivým, čímž trpěl tím více, že se neodvažoval dát to najevo. Viděl urážku v nejprostších způsobech jednání: jestliže se smáli v koutě salonu, říkal si, že se posmívají jemu; a nevěděl, zdali jeho způsobům nebo jeho oděvu nebo jeho obličej, jeho nohám, jeho rukám. Vše jej pokořovalo: byl pokořován, jestliže s ním nemluvili, pokořován, jestliže s ním mluvili, pokořován, jestliže mu dávali bonbony jako dítěti, pokořován zvláště, jestliže jej věvoda s knížecí nenuceností propouštěl domů, když mu vtiskl do ruky zlatý peníz. Byl nešťasten, že je chud, že s ním jednají jako s chudým.

Přeložil Josef Kopal, zkráceno

03 Odpovězte na otázky k úryvku B.

1. **i** Shrňte svými slovy, v jaké životní situaci se nachází jedenáctiletý Kryštof Krafft.
2. Jakým způsobem se projevuje Kryštofova vztahovost?
3. **iii** Jsou Kryštofovy vnitřní pocity opodstatněné? Myslíte si, že je reálné, aby chlapec tímto způsobem prožíval vztahy s okolím? Proč ano, proč ne?
4. Chtěli byste být zázračným dítětem? Co by vám to dalo a co vzalo? Jak by se podle vás měli chovat rodiče mimořádně nadaného dítěte?

1.

2.

04 Vypracujte úkoly.

1. **iii** Jakou roli hraje hudba v životě člověka? Potřebuje člověk hudbu k životu, nebo nepotřebuje?
2. Tvorbu kterého z hudebních skladatelů minulosti považujete za nejvíce oslovující? Zdůvodněte své tvrzení.
3. Kterou z hudebních skupin nebo kterého z interpretů 20. století považujete za nejvýznamnějšího pro další vývoj moderní hudby? Proč?

Obrázek č. 7

„Seznam autorů literárních děl, literárních žánrů, směrů a hnutí vymezuje rozsah vědomostí, jehož osvojení bude ověřováno prostřednictvím didaktického testu z českého jazyka a literatury. Seznam je koncipován jako seznam naukový – jde o výčet literárních žánrů, literárních epoch, směrů a autorů literárních děl, kteří se v úlohách didaktického testu mohou objevovat a o nichž by měl mít maturant základní povědomí. Jednotlivé položky v seznamu nelze chápat jako izolované jednotky, literárněhistorický vývoj je vždy nutné vnímat v souvislostech.“³⁴

3.4.1 Kánon literárních děl k ústní maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury

V této kapitole bych ráda uvedla příklady jednoho ze seznamů literatury k maturitní zkoušce, přesněji k ústní zkoušce z českého jazyka, který jsem použila z webových stránek školy Gymnázium Dr. Josefa Pekaře v Mladé Boleslavi. Následující seznam dokládá, že všechna rozebíraná díla v teoretické části bakalářské práce spadají mezi doporučenou či povinnou beletrii ke státní maturitní zkoušce. Dle maturitních požadavků CERMATu je třeba, aby žák znal literárněhistorický vývoj, proto jsou díla v seznamech obvykle seřazena dle dobové chronologie. Žáci jsou povinni do svého výběru zvolit určitý počet děl ze světové a české literatury do konce 18. století, světové a české literatury 19. století, světové literatury 20. a 21. století a české literatury 20. a 21. století.

SVĚTOVÁ A ČESKÁ LITERATURA DO KONCE 18. STOLETÍ			
	AUTOR	DÍLO	PŘEKLAD
1.	SOFOKLÉS	<i>Antigona</i>	Ferdinand Stiebitz
2.	Giovanni BOCCACCIO	<i>Dekameron</i>	Radovan Krátký
3.	Francesco PETRARCA	<i>Sonety Lauře</i>	Václav Renč
4.	Niccolò MACHIAVELLI	<i>Vladař</i>	Adolf Felix
5.	William SHAKESPEARE	<i>Romeo a Julie</i>	Martin Hilský
6.	William SHAKESPEARE	<i>Othello</i>	Martin Hilský
7.	Miguel de CERVANTES y SAAVEDRA	<i>Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha</i>	Zdeněk Šmid
8.	MOLIÈRE	<i>Lakomec</i>	Erik Adolf Saudek
9.	Johann Wolfgang GOETHE	<i>Utrpení mladého Werthera</i>	Erik Adolf Saudek
10.	Jan Amos KOMENSKÝ	<i>Labyrint světa a ráj srdce</i>	—
11.	HOMÉR	<i>Ílias</i>	Rudolf Mertlík
12.	OVIDIUS	<i>Proměny</i>	Ferdinand Stiebitz
13.	Denis DIDEROT	<i>Jeptiška</i>	Lubomír Milde
14.	EURÍPIDÉS	<i>Médeia</i>	Ferdinand Stiebitz
15.	François VILLON	<i>Malý a Velký testament</i>	Otokar Fischer

Obrázek č. 8

³⁴ CERMAT: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání. *Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky*. 2016. s. 12. Dostupné na: WWW: <<http://maturita.ceremat.cz/>>

SVĚTOVÁ PRÓZA 20.–21. STOLETÍ			
	AUTOR	DÍLO	PŘEKLAD
1.	Romain ROLLAND	<i>Petr a Lucie</i>	Jaroslav Zaorálek
2.	Theodor DREISER	<i>Americká tragédie</i>	Zdeněk Urbánek
3.	Ernest HEMINGWAY	<i>Komu zvoní hrana</i>	Jiří Valja
4.	Ernest HEMINGWAY	<i>Stařec a moře</i>	František Vrba
5.	Erich Maria REMARQUE	<i>Na západní frontě klid</i>	František Gel
6.	Vladimír NABOKOV	<i>Lolita</i>	Pavel Dominik
7.	Jean-Paul SARTRE	<i>Zed'</i>	Josef Čermák
8.	John STEINBECK	<i>O myších a lidech</i>	Vladimír Vondráček
9.	Antoine de SAINT-EXUPÉRY	<i>Malý princ</i>	Zdeňka Stavinohová
10.	George ORWELL	<i>1984</i>	Eva Šimečková
11.	Boris PASTERNAK	<i>Doktor Živago</i>	Jan Zábřana
12.	Alberto MORAVIA	<i>Horalka</i>	Jaroslav Pokorný a Alena Wildová
13.	Norman MAILER	<i>Nazí a mrtví</i>	Jiří Mucha
14.	Joseph HELLER	<i>Hlava XXII</i>	Miroslav Jindra
15.	William STYRON	<i>Sophiina volba</i>	Radoslav Nenadál
16.	Umberto ECO	<i>Jméno růže</i>	Zdeněk Frybort
17.	Jack KEROUAC	<i>Na cestě</i>	Jiří Popel
18.	George ORWELL	<i>Farma zvířat</i>	Gabriel Gössele
19.	Dan BROWN	<i>Šifra mistra Leonarda</i>	Zdík Dušek
20.	Francis Scott FITZGERALD	<i>Velký Gatsby</i>	Lubomír Dorůžka
21.	John Ronald Reuel TOLKIEN	<i>Pán prstenů I. Společenstvo prstenu</i>	Stanislava Pošustová

Obrázek č. 9

SVĚTOVÁ A ČESKÁ POEZIE 20.–21. STOLETÍ			
	AUTOR	DÍLO	PŘEKLAD
1.	František GELLNER	<i>Po nás at' přijde potopa</i>	---
2.	Petr BEZRUČ	<i>Slezské písně</i>	---
3.	Stanislav Kostka NEUMANN	<i>Kniha lesů, vod a strání</i>	---
4.	Jiří WOLKER	<i>Těžká hodina</i>	---
5.	Vítězslav NEZVAL	<i>Edison</i>	---
6.	Jaroslav SEIFERT	<i>Na vlnách TSF</i>	---
7.	František HALAS	<i>Torzo naděje</i>	---
8.	Vladimír HOLAN	<i>Noc s Hamletem</i>	---
9.	František HRUBÍN	<i>Romance pro křídlovku</i>	---
10.	Jiří ORTEN	<i>Ohnice</i>	---
11.	Josef KAINAR	<i>Nové myty</i>	---
12.	Miroslav HOLUB	<i>Achilles a želva</i>	---
13.	Jan SKÁCEL	<i>Smutěnka</i>	---
14.	Ivan WERNISCH	<i>Zimohrádek</i>	---
15.	Guillaume APOLLINAIRE	<i>Pásmo, Kaligramy</i>	Karel Čapek

Obrázek č. 10

ČESKÁ PRÓZA 20.–21. STOLETÍ			
	AUTOR	DÍLO	PŘEKLAD
1.	Viktor DYK	<i>Krysař</i>	—
2.	Karel ČAPEK	<i>Hordubal</i>	—
3.	Jaroslav HAŠEK	<i>Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války</i>	—
4.	Vladislav VANČURA	<i>Marketa Lazarová</i>	—
5.	Vladislav VANČURA	<i>Rozmarné léto</i>	—
6.	Jaroslav HAVLÍČEK	<i>Petrolejové lampy</i>	—
7.	Josef ŠKVORECKÝ	<i>Zbabělci</i>	—
8.	Ladislav FUKS	<i>Pan Theodor Mundstock</i>	—
9.	Ladislav FUKS	<i>Spalovač mrtvol</i>	—
10.	Milan KUNDERA	<i>Směšné lásky</i>	—
11.	Bohumil HRABAL	<i>Ostře sledované vlaky</i>	—
12.	Bohumil HRABAL	<i>Obsluhoval jsem anglického krále</i>	—
13.	Arnošt LUSTIG	<i>Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou</i>	—
14.	Vladimír PÁRAL	<i>Mladý muž a bílá velryba</i>	—
15.	Vladimír KÖRNER	<i>Adelheid</i>	—
16.	Ota PAVEL	<i>Smrt krásných srnců</i>	—
17.	Michal VIEWEGH	<i>Báječná léta pod psa</i>	—
18.	Franz KAFKA	<i>Proces</i>	Josef Čermák
19.	Franz KAFKA	<i>Proměna</i>	Vladimír Kafka
20.	Irena DOUSKOVÁ	<i>Hrdý Budžes</i>	—
21.	Jan OTČENÁŠEK	<i>Romeo, Julie a tma</i>	—
22.	Karel POLÁČEK	<i>Bylo nás pět</i>	—
23.	Zdeněk JIROTKA	<i>Saturnin</i>	—
24.	Milan KUNDERA	<i>Žert</i>	—

35

Obrázek č. 11

3.4.1.1 Kritéria pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce

Kritéria pro výběr maturitních zadání k ústní zkoušce		
Žák vybírá 20 literárních děl	Světová a česká literatura do konce 18. století	min. 2 literární díla
	Světová a česká literatura 19. století	min. 3 literární díla
	Světová literatura 20. a 21. století	min. 4 literární díla
	Česká literatura 20. a 21. století	min. 5 literárních děl
<p>Minimálně dvěma literárními díly musí být v seznamu zastoupena <i>próza, poezie a drama</i>. Seznam může obsahovat maximálně dvě díla od jednoho autora.</p>		

Obrázek č. 12

³⁵GYMNÁZIUM DR. JOSEFA PEKÁŘE. *Gymnázium Dr. Josefa Pekaře*. [online] [cit.11.4. 2022.] Dostupné na: WWW: < <http://www.pekargmb.cz/> >

Tabulka dokládá, že žák je povinen výběru dvaceti literárních děl, která zastupují jak prózu, poezii tak i drama. Díla v teoretické části byla takto zvolena také záměrně, jelikož dílo *Petr a Lucie* s dílem *Romeo, Julie a tma* zde zastupují prózu, *Romance pro křídlovku* zastupuje poezii a *Romeo a Julie* drama. Jak zmiňuji v kapitole výše, je žádáno po žákovi, aby zvolil díla z určitých literárněhistorických kontextů, což jsem si také kladla za cíl u svých čtyř vybraných děl. Snažila jsem se seznámit studenty s hlavními pilíři českých a světových literárních dějin, díla proto nebyla zvolena náhodně.

Rozebíraná díla bývají často jmenována v přehledové literatuře vedle sebe, jako příklad uvedu citaci Dušana Karpatského z knihy *Labyrint literatury*. „*Romeo a Julie; dvojice nesmrtelných milenců ze stejnojmenné Shakespearovy tragédie. Jejich vášnivá a velká láska dochází naplnění v tajně uzavřeném sňatku, ale jejich životy vzápětí končí tragickou smrtí. Hlavní vinu na ní nese zášť, jež rozdělila jejich nepřátelené rody a je samé donutila, aby k uskutečnění svých tužeb použili úskoku a lsti. Látku ke svému mistrovskému mladistvému dílu převzal Shakespeare z tragické pověsti pocházející ze středověké Itálie, své hrdiny však obdařil ryze renesančními vlastnostmi: jsou prudce citoví i zase rozumoví a vedle hrdého sebevědomí mají odvahu, jež se ničeho neleká. Své právo na lásku, na štěstí, na samostatné rozhodování o vlastním osudu si probojovávají se vší nezkrotností mládeže i s nesmlouvavostí lidí nového věku. Válečné variace na téma zmarněné lásky napsali R. Rolland (*Petr a Lucie*) J. Otčenášek (*Romeo, Julie a tma*).“³⁶*

³⁶ KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros, 2008. s. 411.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem podala vlastní komparaci Shakespearovy světové tragédie *Romeo a Julie* současně s Rollandovou novelou *Petr a Lucie*, Otčenáškovou novelou *Romeo, Julie a tma* a Hrubínovou poemou *Romance pro křídlovku*, specifických svým shakespearovským motivem, jenž jsem ve své úvodní části teoretické části práce charakterizovala. V rámci své komparace se mi podařilo nalézt značné množství společných i rozdílných prvků daného motivu, a dokázala tak na základě konkrétních situacích podložených četnými citacemi z děl. Ve svém rozboru nejpopulárnějších textů jsem se zabývala přednostně stránkou motivickou a tematickou, v čemž spatřuji největší přínos své práce. Teoretická část taktéž obsahovala ústřední informace o autorech a geneze těchto čtyř děl.

Následně jsem se v projektové části věnovala vyhodnocení propagace shakespearovského motivu ve formě přednášky, která proběhla 28. února 2022 na Základní škole Husovo náměstí 55/5 v Benátkách nad Jizerou I. pro studenty devátých ročníků. Při mém výstupu jsem se snažila skrze klíčové pasáže z knih zapojit studenty do komparace, neboť byli ve fázi příprav na přijímací zkoušky na střední školy a gymnázia. Závěrem jsem se zabývala dopady na budoucí četbu ve školství, které jsem proložila ukázkami z předních čítanek a učebnic pro střední školy a požadavky znalostí k maturitní zkoušce z českého jazyka a literatury, na nichž jsem demonstrovala pravdivost svého úvodního tvrzení, že se jedná o díla významná svou pozicí v kánonu povinné či doporučené četby v českém školství.

Bibliografie

Primární literatura:

Časopis pro moderní filologii. Praha: Klub moderních filologů, 1955. s. 193.

Čtenář. *Měsíčník pro práci s knihou*. Únor 1974, 2, s. 64.

Čtenář. *Měsíčník pro práci s knihou*. Prosinec 1954, sv. 6, 12, s. 471.

ADÁMKOVÁ, Petra, a další. *Testy 2021–2022 z českého jazyka pro žáky 9. tříd ZŠ*. Brno: DIDAKTIS s.r.o., 2020. s. 124. ISBN 978-80-7358-338-5.

ALBRECHT, Jaroslav. *Přehledné dějiny anglické literatury*. Třebechovice pod Orebem: Nakladatelství Antonín Dědourek, 1947. s. 42.

ANDREE, Lukáš, a další. *Literatura pro 3. ročník středních škol – pracovní sešit*. Brno: DIDAKTIS spol. s. r. o., 2009. s. 112. ISBN 978-80-7358-136-7.

BEJBLÍK, Alois, LUKEŠ, Milan a HORNÁT, Jaroslav. *Alžbětínské divadlo*. Praha: Odeon, 1985. s. 9, 18, 24, 130.

FISCHER, Jan, Otokar. *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století 2*. Praha: Academia, 1966–79. s. 412–413.

FISCHER, Otokar, Jan. *Světová literatura 1*. Praha: Univerzita Karlova: SPN, 1985. s. 153.

FORST, Vladimír, OPELÍK, Jiří a Luboš, MERHAUT. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985. s. 329–331. ISBN 80-200-0468-8.

HAMAN, Aleš. *Úvod do studia literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1997.

HARMACH, Kamil. *List věnovaný zájmům veřejného knihovnictví a organizaci lidového vzdělání*. *Česká osvěta*. Leden 1933, sv. 29, 5, s. 189.

HILSKÝ, Martin. *Shakespeare a jeviště svět 2. doplněné vydání*. Praha: Academia, 2015.

HODEK, Břetislav. *Shakespeare a moderní divadlo*. Praha: Orbis, 1964. s. 195.

—. *William Shakespeare: kronika hereckého života. 2. vydání*. Praha: Naše vojsko, 1994.

LEHÁR, Jan, HOLÝ, Jiří, a další. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 766, 785–787, 928.

ROLLAND, Romain. *Věčný Shakespeare*. Praha: Symposion, 1947. s. 52–59.

RZOUNEK, Vítězslav. *Jan Otčenášek*. Praha: Československý spisovatel, Portréty spisovatelů, 1985. s. 232.

SOCHROVÁ, Marie. *Čítanka III. k literatuře v kostce pro střední školy*. Praha: FRAGMENT, 2007. s. 109. ISBN 978-80-253-0188-3.

Tvorba. *List pro kritiku a umění*. 21. Zář 1961. sv. 26, 38, s. 912A.

VODÁK, Jindřich a TRÄGER, Josef. *Shakespeare: Kritikův breviář*. Praha: Melantrich, 1950.

VOHRYZEK, Josef. *Literární kritiky*. Praha: Torst, 1995.

ZWEIG, Stefan. *Romain Rolland, člověk a dílo*. Praha: Orbis, 1934. s. 159.

Beletrie:

HRUBÍN, František. *Romance pro křídlovku*. Československý spisovatel, 1966.

OTČENÁŠEK, Jan. *Romeo, Julie a tma*. Práce, 1984.

ROLLAND, Romain. *Petr a Lucie*. Melantrich, 1984.

ROUGEMONT, Denise de. *Západ a láska*. Bratislava: Kalligram, 2001.

SHAKESPEARE, William. *Romeo a Julie*. Edice Knihy Omega, 2015.

Citovaná literatura

ARAGON, Louis. *Co napsali o knize Jana Otčenáška Romeo, Julie a tma* In: Nové knihy, 1961. č. 37 (14. 9.), s. 4. [Úryvek z předmluvy L. Aragona k francouzskému vyd.]

HRUBÍN, František. *Romance pro křídlovku*. Československý spisovatel, 1964. s. 12, 15, 17–19, 24, 30, 34, 73–74.

CHALOUPKA, Otakar. *Setkání s českými spisovateli*. Praha: Albatros, Klub mladých čtenářů, 1989. s. 183.

KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. Praha: Albatros nakladatelství, 2008. s. 411, 496. ISBN 978-80-00-02154-6.

Kolektiv autorů. *Canon: otázky kánonu v literatuře a vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2014. s. 25. ISBN 978-80-246-3015-1.

KOPAL, Josef. *Romain Rolland*. Praha: Jednota československých matematiků a fyziků, 1930. s. 75–76.

KOVALČUK, Josef a SKALNÍK, Joska. *František Hrubín, Romance pro křídlovku [programový bulletin divadelní adaptace: premiéra 27. a 28. listopadu 1997]* s. 6–9.

OTČENÁŠEK, Jan. *Romeo, Julie a tma*. Praha: Československý spisovatel, 1982. s. 29, 141, 158, 161, 164, 187.

PAY, Pavel. *Příběhy lásky v dějinách*. Praha: Petrklíč, 1996. s. 42, 55, 65. ISBN 80-85243-74-1.

PEŠEK, Antonín. *Tristan a Isolda: úvahy o jednom kulturním námětu*. Praha: Professional Publishing, 2015.

ROLLAND, Romain. *Petr a Lucie*. Praha: Práce, 1985. s. 4, 5, 11, 44, 54, 69, 70, 88.

SHAKESPEARE, William. *Romeo a Julie*. Praha: Edice Městská knihovna v Praze, 2011 s. 40–42, 45, 107, 123, 154, 160.

STERNBERG, Robert J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2002. s. 427.

VĚŽNÍK, Petr. *Křesťanská revue*. Praha: YMCA, 1959. s. 64. ISSN 0023-4613

Elektronické zdroje:

CERMAT: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání. *Katalog požadavků zkoušek společné části maturitní zkoušky*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016. s. 12. Dostupné na: WWW: < <http://maturita.cermat.cz/> >

GYMNÁZIUM DR. JOSEFA PEKŘE. *Gymnázium Dr. Josefa Pekaře*. [online] [cit.11.4. 2022.] Dostupné na: WWW: < <http://www.pekargmb.cz/> >

Přílohy

<i>Obrázek č. 1</i>	39
<i>Obrázek č. 2</i>	40
<i>Obrázek č. 3</i>	41
<i>Obrázek č. 4</i>	43
<i>Obrázek č. 5</i>	43
<i>Obrázek č. 6</i>	44
<i>Obrázek č. 7</i>	45
<i>Obrázek č. 8</i>	46
<i>Obrázek č. 9</i>	47
<i>Obrázek č. 10</i>	47
<i>Obrázek č. 11</i>	48
<i>Obrázek č. 12</i>	48

Pracovní list se základními údaji

Pomocná tabulka k analýze

Pracovní list „Romeo a Julie“

Pracovní list „Petr a Lucie“

Pracovní list „Romeo, Julie a tma“

Pracovní list „Romance pro křídlovku“